

**Univerzita Karlova v Praze
Husitská teologická fakulta**

Bakalářská práce

**Rodina a její význam pro současnou společnost
Family and its importance for contemporary society**

**Vedoucí práce:
RNDr. Jana Leontovyčová, CSc**

**Autor:
Irena Kardová**

2009

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

20.8.2009

Poděkování

Tímto chci poděkovat RNDr. Janě Leontovyčové, CSc. za cenné rady a odborné vedení mé bakalářské práce. Dále děkuji všem respondentům za ochotu a spolupráci při sběru dat a mé rodině a spolubydlícím za jejich laskavou pomoc.

Abstrakt:

Bakalářská práce se zabývá problematikou rodiny, jejího významu pro současnou společnost a vlivem, který na člověka má rodina orientační. V teoretické části se snažím vysvětlit pojem rodina, popsat její funkce, shrnout její význam, nastínit změny, kterými rodina prošla od novověku po současnost, zmapovat demografické a sociologické aspekty a popsat nejvýznamnější problémy, se kterými se moderní rodina potýká.

Empirická část bakalářské práce je zaměřena na zjištění názorů dnešní společnosti na instituci rodiny a zhodnotit, jestli na utváření těchto názorů má vliv rodina, ze které jedinec pochází. K získání dat pro výzkumnou část byla zvolena metoda kvantitativního výzkumu – strukturovaný dotazník.

Klíčová slova:

Rodina, orientační rodina, životní cyklus rodiny, krizové situace, demografické a sociologické aspekty, rodinná politika, neúplná rodina, rozvod

Abstract:

Bachelor thesis deals with the family, its relevance for contemporary society and effect of orientation family on humans. In the theoretical part, I am trying to explain the concept of family to describe its function, summarized its importance, outlining the changes, which passed from the family of modern times to the present, to map the demographic and sociological aspects and describe the most important problems which the modern family faces.

The empirical part of the bachelor thesis is focused on the pulse of modern society, the institution of the family and to assess whether the formation of these views affects the family, from which an individual comes from. To obtain data for research was part of the method of quantitative research - structured questionnaire.

Keywords:

Family, orientation family, life cycle of family, crises situations, demographic and sociological aspects, family policy, incomplete family, divorce

Obsah

Úvod.....	1
1. Současný stav.....	2
1.1 Definice rodiny.....	2
1.2 Význam rodiny.....	2
1.3 Funkce rodiny v současné společnosti.....	3
1.3.1 Biologická a reprodukční	3
1.3.2 Emocionální funkce	3
1.3.3 Socializační funkce	3
1.3.4 Ekonomicko-zabezpečovací funkce.....	4
1.4 Proměny rodiny	4
1.4.1 Novověk	4
1.4.2 Rodina a postmoderní doba.....	5
1.4.3 Individualizace společnosti	6
1.5 Rodinný cyklus.....	6
1.5.1 Životní rodinný cyklus v etapách.....	7
1.5.1.1 Manželský pár bez dětí.....	7
1.5.1.2 Rodina a první dítě	7
1.5.1.3 Mladší školní věk dítěte.....	7
1.5.1.4 Rodina s adolescentem	7
1.5.1.5 Děti „opouští hnízdo“	7
1.5.1.6 Rodiče ve středním věku	7
1.5.1.7 Stárnutí a umírání.....	8
1.5.1.8 Vdovství	8
1.6 Některé demografické a sociologické aspekty týkající se současné české rodiny.....	8
1.6.1 Rodina a životní úroveň v České republice	8
1.6.2 Načasování mateřství	8
1.6.3 Pozdní rodičovství	8
1.6.4 Porodnost.....	9

1.6.5 Mimomanželská plodnost	9
1.6.6 Rozvodovost	9
1.6.7 Sňatečnost	10
1.6.8 Zaměstnané ženy a rodina	10
1.6.9 Neúplné rodiny v České republice	11
1.6.9.1 Rozdíl mezi rodinou úplnou a neúplnou	11
1.7 Základní shrnutí změn rodinného života následkem demografických, kulturních a ekonomických tlaků	12
1.8 Rodinné podmínky, ve kterých vyrostla současná mladá generace lidí, zakládající rodiny, s ohledem na demografické aspekty	12
1.9 Rozdělení rodin podle funkčnosti	13
1.9.1 Funkční rodina	13
1.9.2 Problémová rodina	13
1.9.3 Dysfunkční rodina	14
1.9.4 Afunkční rodina	14
1.10 Krizové situace v rodině	14
1.10.1 Ekonomika	14
1.10.2 Nezáměr o rodinu	15
1.10.4 Výchova dítěte	15
1.10.5 Citové odcizení a ztráta společných zájmů	15
1.10.6 Problém s komunikací mezi partnery	16
1.10.7 Žárlivost a nevěra	16
1.10.8 Domácí násilí	16
1.10.9 Násilí na dětech	17
1.11 Manželství končící rozvodem	18
1.11.1 Jak působí rozvod na děti	18
1.12 Sociální politika státu a rodina	19
1.12.1 Začátky	19
1.12.2 Role sociálního státu dnes	19
1.12.3 Konkrétní intervence rodinné politiky:	19

1.12.4 Mateřská dovolená	20
1.12.5 Rodičovská dovolená	20
1.13 Možnosti náhradní rodinné péče dnes.....	20
2. Empirická část.....	22
2.1 Cíle práce	22
2.2 Stanovené hypotézy	22
3. Metodika.....	23
3.1. Použitá metoda	23
3.2. Charakteristika zkoumaného vzorku	23
4. Výsledky	24
5. Diskuze nad výsledky dotazníkového šetření	39
6. Závěr.....	43
7. Seznam použité literatury	44
8. Přílohy	46

Seznam grafů

Graf 1 - Pohlaví respondentů.....	24
Graf 2 - Věk respondentů.....	24
Graf 3 - Vzdělání respondentů.....	25
Graf 4 - Orientační rodina respondentů.....	25
Graf 5 - Patologické jevy v orientačních rodinách respondentů.....	26
Graf 6 - Úspěšnost orientačních rodin v uspokojování potřeb dětí v plné míře, to znamená nejen zabezpečení základních životních potřeb, ale také snaha o rozvíjení schopností a zájmů dítěte a vybudování zázemí, kde měli členové rodiny pocít bezpečí a jistoty.....	26
Graf 7 - Rozvod v orientační rodině respondenta.....	27
Graf 8 - Rodinný stav respondentů.....	27
Graf 9 - Přítomnost dětí v rodině respondenta.....	28
Graf 10 - Plánování sňatku a založení rodiny. Respondenti pocházející z plně funkčních rodin.....	28
Graf 11 - Plánování sňatku a založení rodiny. Respondenti, pocházející z problémových, dysfunkčních či rozvedených rodin.....	29
Graf 12 - Nejdůležitější základní funkce rodiny. Respondenti z plně funkčních rodin.....	29

Graf 13 - Nejdůležitější základní funkce rodiny. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	30
Graf 14 - Jaký má význam rodina jako instituce? Respondenti z plně funkčních rodin.	30
Graf 15 - Jaký má význam rodina jako instituce? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	31
Graf 16 - Možnost šťastného života bez legálního partnerského svazku. Respondenti z plně funkčních rodin.	31
Graf 17 - Možnost šťastného života bez legálního partnerského svazku. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	32
Graf 18 - Názory na rozvod. Respondenti z plně funkčních rodin.	32
Graf 19 - Názory na rozvod. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin. ...	33
Graf 20 - Je podmínkou šťastného dětství přítomnost obou rodičů v rodině? Respondenti z plně funkčních rodin.	33
Graf 21 - Je podmínkou šťastného dětství přítomnost obou rodičů v rodině? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	34
Graf 22 - Názory na lidi, kteří nikdy neuzavřeli sňatek. Respondenti z plně funkčních rodin.	34
Graf 23 - Názory na lidi, kteří nikdy neuzavřeli sňatek. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	35
Graf 24 - Co je důvodem pro vstup do manželství? Respondenti z plně funkčních rodin.	35
Graf 25 - Co je důvodem pro vstup do manželství? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	36
Graf 26 - Význam dětí pro život člověka. Respondenti z plně funkčních rodin.	36
Graf 27 - Význam dětí pro život člověka. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	37
Graf 28 - Názory na takzvané alternativní formy soužití. Respondenti z plně funkčních rodin.	37
Graf 29 - Názory na takzvané alternativní formy soužití. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	38

Seznam grafů

Tab. 1 - Hierarchie životních hodnot v sestupném pořadí. Respondenti z plně funkčních rodin.	38
Tab. 2 - Hierarchie životních hodnot v sestupném pořadí. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.	38

Úvod

„Bez rodiny se člověk chvěje zimou v nekonečném vesmíru“

André Maurois

Svět kolem nás se mění a mění se i způsob našeho života. Ustupujeme od tradičních hodnot, které nahrazujeme novými. I rodina, stará jako lidstvo samo, prošla radikálním vývojem.

Často se dnes mluví o krizi rodiny, kterou přinesla moderní doba, kde každý člověk funguje jako individuální jednotka a má zodpovědnost jen sám za sebe. Opravdu dnes obětujeme mezilidské vztahy i naší nejdůležitější primární skupinu, kterou rodina zajisté je, našim svobodám a individuálním zájmům?

Rodina je stále místem, ze kterého vycházíme a kam se vracíme, hlavně když je nám nejhůř. Stále je pro mnoho lidí tím nejdůležitějším a vrací nám půdu pod nohama, když se ztratíme v dnešním světě plném každodenních změn a chaosu. Přináší lidem mnoho radostí i starostí, ale hlavně lásky. Vždy byla, a s největší pravděpodobností vždy bude, nenahraditelná.

V této práci jsem si dala za úkol shrnout změny, kterými rodina prošla od novověku po současnost, zmapovat problémy, se kterými se moderní rodina potýká a zhodnotit význam tradiční rodiny pro současného člověka s přihlédnutím k vlivu, který na něj má rodina, ve které vyrůstal.

1. Současný stav

1.1 Definice rodiny

Rodina jako pojem stojí v popředí zájmu mnoha vědních disciplín. Najít odpovídající definici rodiny je proto obtížné, vzhledem k proměnlivým hodnotovým východiskům.

Obecně rodinu můžeme chápat jako malou primární společenskou skupinu, založenou na svazku muže a ženy, na pokrevním vztahu rodičů a dětí či vztahu jej substituujícím, na společné domácnosti, jejíž členové plní společensky určené a uznané role vyplývající ze soužití a na souhrnu funkcí, které podmiňují existenci tohoto společenství a dávají mu vlastní význam ve vztahu k jednotlivcům i k celé společnosti. (1) Je tedy základní jednotkou, která je spojena výlučností svých vztahů, soužitím, sdílením přítomnosti, ale i očekáváním a plánováním společné budoucnosti. (11)

Rodinu může muž a žena uzavřít právní cestou manželství. Podle Možného se ale rodina zakládá až narozením dítěte. Také je možno ji založit právním svazkem, například adoptí. (13)

Pod pojmem nukleární rodina chápeme rodinu dvougenerační, neboli rodiče a jejich děti. Jakmile člověk založí rodinu vlastní, stává se součástí dvou nukleárních rodin. Širší rodina zahrnuje širší příbuzenstvo, prarodiče, strýce, tety a tak dále. (6)

1.2 Význam rodiny

Rodina existuje odedávna a především proto, aby lidé mohli náležitě pečovat o své děti. Je tedy biologicky významná pro udržení lidstva a je základní jednotkou každé společnosti, která zprostředkovává člověku kulturní a společenské hodnoty. Je prvním modelem společnosti, s jakým se dítě setkává, čímž předurčuje jeho osobní vývoj, vztahy ke zbytku společnosti a orientuje ho na určité hodnoty. Rodina vytváří soukromý prostor, který chrání své členy před mnohdy nepřehledným venkovním světem.

Bezpečí domova, jako stabilního a chráněného prostředí, je hlavní podmínkou zdravého duševního vývoje dítěte, stejně tak, jako stálá přítomnost vysoce citově angažovaných rodičů.

Model rodiny samozřejmě prošel určitými změnami v historii společenských souvislostí, ale ve všech epochách vývoje lidstva vykazuje neobyčejnou stabilitu. Neexistuje žádný typ společnosti, který by se neopíral o rodinu jako o svůj základní článek. Byla a je stabilizujícím prvkem sociálního systému. (8, 13)

1.3 Funkce rodiny v současné společnosti

1.3.1 Biologická a reprodukční

Rodina má zjednodušeně řečeno zabezpečovat udržení života početím, porozením a vychováním nového člověka. Můžeme sem ovšem také zařadit funkci sexuální, která nemá nic společného s reprodukcí a jedná se pouze o uspokojení sexuálních potřeb člověka.

Z posledních sociologických studií vyplývá, že porodnost u nás nezajišťuje dlouhodobě ani zachování současného počtu obyvatelstva. Na jednu ženu u nás nepřipadají ani celé dvě živě narozené děti. Je to reakce na současné změny ve společnosti. Roste počet lidí, kteří si vybírají dobrovolnou bezdětnost, protože upřednostňují profesní kariéru. Nedostatek bytů a pracovních příležitostí také vede mladé páry k odkládání rodičovství. Někdy jsou dvě děti pro rodiče přepychem, který si nemohou dovolit. Vzrostla míra užívání antikoncepce ženami, jelikož doby, kdy bylo manželství jediným legitimním místem pro sexuální vztahy, jsou dávno pryč. To pak vede ženy k většímu zvažování mateřství a ovlivňuje nejen čas narození dětí, ale také jejich počet. (5, 14)

1.3.2 Emocionální funkce

V rodině jsou uspokojovány citové potřeby všech členů rodiny. Rodina poskytuje citové zázemí oproti venkovnímu chaosu. V období krize se jedinec uchyluje do bezpečí rodinného kruhu. (8)

Životní jistoty rodiny tkví nejvíce ve vnitřních vztazích jejích členů. Emocionalita se tak stává nejdůležitějším faktorem rodiny. V rodině je emocionální funkce vázána na plně rozvinutého člověka, zralého a odpovědného, jehož citový vztah je trvalou jistotou pro všechny členy. (1)

1.3.3 Socializační funkce

Socializace je podstatnou složkou celé evoluce. Je to příprava na role, které nám nachystala společnost, do které jsme se narodili. (16)

Rodina je prvotní skupinou, která určuje socializaci dítěte (předává dítěti zvyky, tradice, kulturní hodnoty, jazyk, hodnotový systém atd.). Procesem socializace připravuje rodina své děti na nezávislý život ve společnosti. (14)

Hlavním východiskem socializačně-výchovné funkce jsou pozitivní emocionální vztahy a celková atmosféra v rodině. Kvalita výchovy spočívá v opravdovém zájmu o dítě, v porozumění mu v jeho vývoji, v potřebách a požadavcích, jež je nutno včas a plně uspokojovat. (1)

1.3.4 Ekonomicko-zabezpečovací funkce

Rodina tvoří také ekonomickou jednotku, jejímž cílem je snaha materiálně zajistit všechny její členy. V době, kdy žena pečuje o dítě, zajišťuje obživu obvykle muž. V době, kdy děti dosáhnou školního věku, podílí se na zaopatřování prostředků k životu oba rodiče. Když pak děti dospívají, někdy se také začnou podílet určitou měrou na rodinném rozpočtu. V minulosti byla rodina také hospodářskou jednotkou, kde se něco vyrábělo, v celé rodině panovala dělba práce. Nyní jsou většinou oba rodiče zaměstnáni mimo rodinu. V současné době se tedy rodina ve své převaze stala spotřební jednotkou, zcela závislou na výrobní činnosti společnosti. (4, 8)

1.4 Proměny rodiny

1.4.1 Novověk

Patriarchální rodina se začíná rozpadat. Byla to do té doby instituce velmi otevřená vůči vnější komunitě. Zejména na venkově bylo jednání všech členů pod velkou veřejnou kontrolou. Potřeby citového charakteru byly do značné míry podřízeny hospodářským zájmům. Erotická zamilovanost byla do počátku devatenáctého století považována za výsadu šlechty. U lidí nižšího původu byla moralisty a teology považována dokonce za nemoc. Ale tento postoj, který byl od starověku normou, se po roce 1800 konečně natrvalo změnil díky vzestupu středních stavů a v té době vznikajícímu romantismu. Začíná také boj za ženská práva. Ženy si postupem času vymohly právo na majetek, vzdělání i angažovanost v politickém dění.

Novověká industrializace přesunula pracovní prostředí z rodin do továren a čím dál větší počet obyvatel se soustředil do měst. Také byla zavedena povinná školní docházka. V průmyslu začínají pracovat i ženy. Muž přestal být jediným živitelem rodiny a jeho prestiž začala postupně klesat. Větší pracovní zátěž žen však nebyla kompenzována žádnými výhodami, což vedlo ke vzniku ženských hnutí za rovnoprávnost. Sňatky už byly otázkou svobodné volby.

Na konci 19. století se změnil rodinný model. Místo rodin s mnoha dětmi se přešlo k regulované reprodukci, jejímž výsledkem byl dobový a do dnes platný ideál rodiny se dvěma dětmi. Nepopiratelným faktem také je, že se do kompetencí industriální rodiny začaly více vměšovat státní i jiné instituce.

V polovině minulého století se rodina pokoušela obnovit své centrální postavení ve společnosti, funkční hierarchii a funkční uspořádanost, ale právě tehdy nastávají velké změny. Generace narozená po druhé světové válce začala zkoumat samotný smysl tradiční rodiny.

Objevila se mnohá radikální hnutí a velké ideologie. Změny, které se tehdy začínaly rýsovat, měly pevné vazby v minulosti a v druhé polovině dvacátého století se začaly zviditelňovat. Předmanželský sex se stal pro společnost zcela legitimním, moderní antikoncepční prostředky pomohly účinně oddělit sex od početí a od této doby také prudce stoupá rozvodovost a počet dětí nemanželských. (8, 13)

1.4.2 Rodina a postmoderní doba

Pro tradiční společnost platilo heslo, že rodina je kolébkou důvěry a základním pilířem společnosti. Otázkou je, zda toto heslo platí i dnes.

Funkce, které byly připisovány tradiční rodině, převzaly do velké míry různé instituce, potažmo stát. Nutná důvěra, která byla dříve soustředována jen na nejbližší rodinný okruh, se tedy přesouvá do sféry veřejné, např. na státní instituce. (3) Náš život se stal zcela závislý na velkých, neosobních organizacích, kterým dnes dáváme naši důvěru namísto rodiny. (12) Taková důvěra však nemá stejně intimní charakter, jako důvěra v rodině, která je vybudována na intimních vztazích citového charakteru, ale má v ní svůj základ. Virtualizace tohoto světa toto umožňuje. S našimi vůdci, politiky, celebritami i vzory se dnes setkáváme prostřednictvím médií. Díky naší poměrně vysoké informovanosti o jejich životě a častému nepřímému mediálnímu setkávání, si k nim můžeme vytvořit určitý vztah, jakýsi pocit virtuální osobní důvěry. Za důvěru ve státní instituce se tedy do určité míry skrývá důvěra v osoby, které tyto instituce reprezentují. Tento druh důvěry se nazývá důvěrou sociální, která je v dnešní době mnohem pěstovanější, než byla kdy předtím. Rodina je základem, ve kterém se člověk důvěře učí a ta se potom z této familiární roviny rozšiřuje.

Postmoderní doba se vyznačuje velkou dynamikou změn. Svět kolem nás se mění neuvěřitelnou rychlostí a to dává klíčit pocitům odcizení a nejistoty. Jedinci i celá společnost se musí vyrovnávat s neobvyklou otevřeností, mnohostí a novostí tohoto světa. Rodina stále poskytuje člověku jakýsi opěrný bod, ale rodinné vztahy se také mění. Rodina přestává být založena na příbuzenských vazbách, sociálních povinnostech či vazbách k tradici. I tady se projevuje demokratický princip svobody volby.

Dříve tvořila rodina prostředí, v němž se odehrávala většina aktivit lidského života a skrze ni byla i uspokojována většina potřeb společnosti. Moderní doba mimo jiné přispěla k narušení mezigeneračních vztahů s nárůstem komerční zábavy orientované na různé věkové skupiny. Oslabuje předávání znalostí, dovedností i hodnot z generace na generaci. Rodinné vztahy se stávají méně stabilními.

Vliv moderní doby na rodinu je v některých ohledech určitě negativní, ale někteří sociologové mají na celou situaci pozitivní náhled. Domnívají se, že mizení základních

rodinných vztahů je ve své podstatě prospěšné socializaci lidí do otevřené demokratické společnosti. Pesimisté naopak varují před důsledky příliš individualizované společnosti. (3)

1.4.3 Individualizace společnosti

Základním měřítkem novodobých směrů a ideologií je míra osobní svobody. Neškodí tato individualizace společnosti rodinnému životu? (3) To, že se současná společnost stává stále více společností individuální, není nová teorie. Lze se s ní setkat již u autorů 19. století. V určitém náhledu je tento jev nesporně pozitivní. Jedinec je vyvážen z předem definovaných rolí a stoupá míra jeho osobní svobody. Na druhé straně je na člověka kladena větší míra zodpovědnosti sama za sebe a ten si uvědomuje rizikovost každého svého rozhodnutí.

V dnešní době jsou lidé autonomními jednotkami, vyvázanými ze skupin a komunit, které je v minulosti pevně určovaly. Výsledkem je fenomén krize sociálních vazeb a rodiny, o které se hovoří již dvě století. Nestabilita instituce rodiny je jistou daní za svobody, které naše společnost nabyla v moderní době. Partnerský pár dnes znamená dvě osoby, které se sami rozhodli být spolu, protože jim to přináší uspokojení. Právě to dává vztahům, založených na svobodné volbě, jejich křehkost.

Vztah k dítěti prošel za posledních sto let také jistým vývojem v přímé souvislosti s vývojem moderní společnosti. Dříve bylo dětství, jakožto důležité životní období, téměř přehlíženo. Dnes je na něj kladen velký důraz a to díky rozvoji psychosociálních věd. Výchova dětí je soustřeďována hlavně na vzdělání a rozvoj jeho osobnosti, aby z něj vyrostlo autonomní, nezávislé a autentické individuum.

Proces individualizace probíhá kontinuálně již několik století. Prosazování individuálních zájmů na úkor zájmů kolektivních a narůstání odlišnosti mezi jedinci patří k jeho důsledkům. Ovšem nabytých svobod, které vyvažují negativní důsledky individualizace, by se už nikdo nebyl ochoten vzdát, tudíž je to proces nezvratný. (21)

1.5 Rodinný cyklus

Rodinný cyklus představuje předávání a přebírání přesně definovaných rolí různými členy rodiny, kteří jsou k tomu určeni a také uchovávaní tradic a stereotypů za předpokladu biologické reprodukce rodiny. I v dnešní době má většina rodin jednotný charakter rodinného cyklu. Od sňatku a narození dítěte, mladšího i staršího školního věku dítěte, až po jeho odchod z domova. Významné rodinné předěly a etapy představují jednotlivé body rodinného životního cyklu. (7)

1.5.1 Životní rodinný cyklus v etapách

1.5.1.1 Manželský pár bez dětí

V této fázi je nejdůležitějším úkolem páru sladit své potřeby a život s partnerem ve společné domácnosti. Dnes je ale velmi častým jevem, že pár spolu žije již před sňatkem. V této situaci pro manžele ještě nepředstavuje problém skloubit sociální život a záliby s životem rodinným. (23)

1.5.1.2 Rodina a první dítě

Narození dítěte znamená zásadní změnu v životě manželů. Mění se jejich společenské a mnohdy i ekonomické postavení. Pro oba manžele, více samozřejmě pro ženu, je to velká zátěž. Vztah manželů se také mění. Dítě je milováno oběma, ale je to nový objekt, na který se soustředí péče a pozornost. To může někdy, zvláště pak u mužů, vyvolávat negativní pocity způsobené nedostatečným zájmem ze strany partnerky. Všechny negativní aspekty tohoto období jsou naštěstí vykoupeny radostí páru z potomka. (23)

1.5.1.3 Mladší školní věk dítěte

Tato fáze klade na rodiče další nároky a to časové finanční i intelektuální. Také je důležité, aby rodiče byli schopni sladit svá očekávání a reálné výkony svého potomka. (23)

1.5.1.4 Rodina s adolescentem

Toto období je pro rodiče extrémně náročné. Je třeba usměrnit projevy dospívajícího dítěte a pomoci mu v nalezení správného směru, vedoucímu k perspektivní budoucnosti. (23)

1.5.1.5 Děti „opouští hnízdo“

Rodiče, i když stále velmi starostliví, mají už jen malý vliv na počínání svého dospělého dítěte. Dlouho trvá, než si zvyknou, že se už nemají o koho starat a že život si potomek řídí sám, i když s jeho počínáním nemusí mnohdy souhlasit. (23)

1.5.1.6 Rodiče ve středním věku

I když si rodiče často představují, jak bude jejich život klidný, až nebudou mít starosti s potomky, jsou najednou touto situací zaskočení. V literatuře je tato fáze často označována jako „syndrom prázdného hnízda“. Najednou neví, jak se svým volným časem naložit. Pokud se k těmto potížím ještě přidá ztráta zaměstnání nebo zdravotní potíže jednoho z partnerů, může dojít k vážné krizi manželství. Je důležité, aby manželé tuto fázi pochopili a aby ji nepovažovali za konečnou stanici své společné cesty a společného úkolu. (23)

1.5.1.7 Stárnutí a umírání

Stárnutí sebou časem přináší zdravotní problémy a tím nejrůznější omezení. V této fázi by si měli manželé být oporou. Velmi těžká situace nastává, když jeden z páru umírá a ten druhý zůstává bez opory. (23)

1.5.1.8 Vdovství

Tato etapa je jedna z nejtěžších z celého rodinného cyklu. Někdo ji prožívá v téměř neustávajícím smutku, někdo ji přijímá jako úděl, který se snaží statečně zvládnout, ale jsou i lidé, co situaci řeší nalezením nového partnera, což se někdy může setkat s nepochopením okolí. (23)

1.6 Některé demografické a sociologické aspekty týkající se současné české rodiny

1.6.1 Rodina a životní úroveň v České republice

Pojem životní úroveň představuje kategorii, do níž lze zahrnout cokoli, co podstatným způsobem ovlivňuje kvalitu života po materiální i nemateriální stránce. Kromě úrovně spotřeby a hmotného zázemí, které je dáno velikostí rodinných příjmů, lze do této kategorie zařadit také životní prostředí, dostupnost a kvalita služeb, bezpečnost, sociální jistoty, pracovní podmínky, prostor pro seberealizaci, možnost trávení volného času, demokratičnost politického systému apod.

Z pohledu materiálního zázemí, přináší založení rodiny a výchova dětí sociálně ekonomické potíže, což je spojováno s prudkým poklesem porodnosti v České republice, se kterým se česká společnost potýká už od 90. let. Rodina s malými dětmi je odkázána jen na jeden příjem z ekonomické aktivity a sociální dávky spojené s porodem a mateřskou dovolenou jsou podstatně nižší. (3)

1.6.2 Načasování mateřství

Žena je díky antikoncepci poprvé v historii nezávislá, samostatná a rovnoprávná. Sama rozhoduje kdy a zda chce být matkou. (14) Zvyšuje se průměrný věk matek při narození prvního dítěte. U nás to bylo o 3,3 roku za posledních deset let. Nejsilněji zastoupenou skupinou rodiček v západní společnosti, jsou ženy ve věku 25-29 let. Druhou nejsilnější skupinou jsou pak ženy ve věku 30-34 let. (22)

1.6.3 Pozdní rodičovství

Ženy jsou nejplodnější mezi 20. a 30. rokem věku. Mnoho komplikací, spojených s početím, těhotenstvím a porodem, se vyskytuje právě u žen vyššího věku. Pozdní mateřství se zpravidla označuje těhotenství, kdy matka dosáhla 35 let věku. Pro muže je tento údaj o

deset let vyšší, tedy 45 let a více. Největší podíl rodičů, kteří se nacházejí v tomto věku, žije ve větších městech. Například v Praze je to kolem šesti procent z celkového počtu rodičů. (10)

1.6.4 Porodnost

Jak jsem již zmínila, porodnost v České republice klesá a to již od 60. let minulého století. Stát nevěnuje dostatečnou pozornost mladým rodinám s dětmi a lidé bez závazků mají pro trh větší hodnotu. Přitom je tento trend pro společnost nepříznivý. Mění se věkové složení obyvatelstva a populace stárne. Některé ženy (zvláště vysokoškolačky) volí bezdětnost nebo zplození jen jednoho dítěte.

Nejčastějším modelem je u nás rodina se dvěma dětmi, ale v průměru na jednu ženu vychází necelé dvě děti. Tento fenomén se ale od roku 2005 o něco zlepšil. Demografové však mají obavy, že je to jen na přechodnou dobu. V minulém století v sedmdesátých letech u nás došlo k přechodnému baby-boomu. Právě tyto ročníky se teď podílí na zvýšení porodnosti. V počtu narozených dětí existují regionální rozdíly. Nejméně dětí se rodí ve velkých městech. (12, 22, 25)

1.6.5 Mimomanželská plodnost

Podle posledních údajů je dnes již téměř třetina dětí narozena mimo manželský svazek. To ovšem nutně neznamená, že by matka žila bez otce dítěte. Podíl dětí, narozených mimo manželství, roste ve většině evropských zemí. Je to vysvětlováno tím, že partnerský život v nesezdaném svazku alespoň přechodně volí čím dál větší počet mladých lidí. Bohužel z dostupných průzkumů není zřejmé, kolik neprovdaných matek žilo v době porodu samo. Ze statistik je zjevné, že pokud pár neuzavře sňatek, je větší pravděpodobnost, že dojde k rozchodu, a to i v případě, že v domácnosti žijí děti. (3)

1.6.6 Rozvodovost

Rozvodem u nás končí 45 až 49 % manželství (v posledních pěti letech). Česká republika patří k evropským zemím s nadprůměrnou rozvodovostí. Na církevní dogma, že manželství je nezrušitelné, zaútočila manželská instituce jako občanská smlouva, kterou mohou vypovědět obě strany.

K rozvodům dochází častěji ve velkoměstech s nízkým procentem věřících. Nejvyšší úroveň rozvodovosti se dosahuje ve třetím a čtvrtém roce trvání manželství. Nejdříve se rozpadají manželství bezdětná (v prvním až třetím roce manželství) a poté ještě intenzita rozvodovosti stoupá, když se děti blíží zletilosti. Průměrná délka manželství je kolem

dvanácti let. Trend lehkého poklesu rozvodovosti posledních let, je způsoben menším počtem uzavírání manželství a odkládáním sňatků do vyššího věku. (14, 22)

1.6.7 Sňatečnost

Počet sňatků se v posledních letech ukazuje na sestupné tendence sňatečnosti. Pokud by pokračoval trend z posledních let, do manželství by vstoupilo pouze 66,1% svobodných žen a 59,1% mužů před padesátým rokem věku. Struktura obyvatelstva, podle rodinného stavu, se v poslední dekádě 20. století významně mění. Jednou ze základních příčin je podstatné snížení počtu sňatků. Příčiny poklesu mají přímou souvislost se změnami životního stylu mladé generace po roce 1989. Do té doby u nás byla sňatečnost velmi vysoká a lidé se vdávali nebo ženili v poměrně nízkém věku, stejně tak jako v ostatních východoevropských zemích. Míru sňatečnosti také zvyšovala poměrně vysoká rozvodovost a s ní spojené uzavírání druhých sňatků. Po revoluci postavila míra nových možností pro mladé lidi svatbu na druhou kolej a lidé odsouvají manželství do čím dál vyššího věku. K tomu přispívá také větší snaha dnešních mladých párů získat před založením rodiny určitou ekonomickou úroveň a vyřešit bytovou otázku. Průměrný věk při prvním sňatku se opět o něco zvýšil. V roce 2008 dosahoval 31,4 let pro muže a 28,7 roku pro ženy. (22)

1.6.8 Zaměstnané ženy a rodina

V nedávné minulosti byl ideálním pracovníkem muž, který jen málokdy na pracovišti chyběl z důvodu rodinných povinností. To je ovšem dávná minulost a dnes jsou všechny firmy a pracoviště závislé na mužské i ženské pracovní síle. Obvykle se předpokládalo, a někdy stále předpokládá, že rodinný život negativně ovlivňuje pracovní výkony zaměstnanců. Naštěstí se už ale objevují moderní názory, že právě harmonie v rodině, životní spokojenost zaměstnanců a podpora rodinou v zátěžových situacích má příznivý vliv na efektivitu práce a některé firmy už zavádějí přístupy v souvislosti snazšího skloubení rodinného a pracovního života svých zaměstnanců. (17)

Co se týká vlivu přítomnosti dítěte v rodině, má jeho narození zpravidla negativní důsledky na pracovní kariéru ženy. Důležitým faktorem pro zaměstnanost žen je úroveň vzdělání. Míra zaměstnanosti je samozřejmě vyšší u žen i mužů s vyšším vzděláním a to bez ohledu na přítomnost či nepřítomnost dítěte v rodině. Ženy s nižším vzděláním více inklinují k pracovním přestávkám nebo k úplnému opuštění pracovního trhu po narození dítěte. Vzdělanější ženy se snaží chránit svou kariéru alespoň formou částečných pracovních úvazků.

Ženy s dětmi jsou na pracovním trhu dosti znevýhodněny. Pro zaměstnavatele se žena svým mateřstvím stává rizikovější pracovní silou. Zaměstnavatelé očekávají vyšší riziko absencí z důvodu péče o děti. I tak je u nás podzaměstnanost žen velice nízká. (17)

1.6.9 Neúplné rodiny v České republice

Početní stav neúplných rodin je zjišťován pravidelným sčítáním lidu. Neúplná domácnost znamená, že v bytě má trvalé bydliště pouze jeden z rodičů a žije alespoň s jedním dítětem. Hodnoty tedy nemusí být stoprocentně pravdivé, jelikož se stává, že jeden z rodičů nemá v bytě trvalé bydliště a přesto žije pohromadě s rodinou. V uplynulých letech docházelo ve vývoji neúplných rodin k početním i strukturálním změnám. Tyto počty se velmi rychle zvyšují a dnes představují téměř 30% z celkového počtu všech rodin. Od sčítání lidu v roce 1970 se počet zdvojnásobil. Rodina se stává neúplnou z různých důvodů: rozvod, úmrtí jednoho z rodičů, emigrace atd. (3, 15)

1.6.9.1 Rozdíl mezi rodinou úplnou a neúplnou

Jak vypadá neúplná rodina jsem již popisovala. Jak se ale liší rodina, kde chybí funkce jednoho z rodičů? Na to není jednoznačná odpověď, jelikož záleží na mnoha faktorech. Například na tom, kdo chybí v rodině, jak dlouho, od jakého věku dítěte, jaká byla osobnost chybějícího rodiče, jaká je osobnost pečujícího rodiče a v neposlední řadě osobnost dítěte, jaká je sociální i ekonomická situace rodiny, zda-li rodině někdo pomáhá, jaká je příčina oné neúplnosti a jaké byly okolnosti, které k té příčině vedly a mnoho dalších činitelů, které je třeba zohlednit.

Neúplné rodiny existovaly vždy. Po dlouhá staletí byla hlavní příčina neúplnosti rodiny smrt jednoho z rodičů. Společnost považovala ochranu vdov a sirotek za jednu z občanských ctností. Rozvody taktéž nejsou vynálezem moderní doby, ale masově se rozšířily až v posledních desetiletích a mají dnes největší podíl na počtu neúplných rodin.

Rodina moderní doby ztratila mnoho funkcí nezávislých na citovém poutu, které jí předtím náleželi, jako funkci výrobní, vzdělávací, ochranou, pojišťovací a mnohé další. Dnes je jejím rozhodujícím významem zajistit citové zázemí a připravit dítě pro život v dané společnosti. Z novodobých psychologických poznatků vyplývá, že k vývoji zdravé osobnosti, potřebuje dítě uspokojení základních psychických potřeb. Mimo jiné jsou to potřeby stimulace, učení, jistoty, identity a životní perspektivy. Tyto potřeby jsou uspokojitelné jen v prostředí vřelých citových vztahů, které má v ideálním případě poskytnout právě rodina. V souvislosti s těmito charakteristikami, se rodina neúplná či rozpadlá, může jevit jako problematická. Je pravda, že takováto rodina má ztíženou situaci. Výsledky studií, které se

snaží zhodnotit osobnostní dopad neúplné rodiny na jedince, nejsou jednoznačné. Obecně však bylo prokázáno, že u lidí s nejrůznějšími psychologickými problémy, se v osobní historii těchto lidí vyskytuje neúplná rodina nápadně často. Je samozřejmé, že ztráta jednoho z rodičů je pro dítě velký otřes. Ale aby došlo k různým sociálním nebo psychickým patologiím, musí se většinou spojit faktor rodičovské deprivace s dalšími nepříznivými faktory. Je tedy samozřejmé, že u dětí z neúplných rodin se více nepříznivých činitelů sejde snadněji. (15)

1.7 Základní shrnutí změn rodinného života následkem demografických, kulturních a ekonomických tlaků

Instituce manželství prochází dramatickým vývojem a je pravdou, že se stává zranitelnější. Mění se struktura manželského soužití, ale i jeho funkce. Tradiční manželství je velmi často nahrazováno různými jinými formami soužití, jako je například předmanželské soužití, soužití nepočítající se sňatkem, soužití na dálku a tak dále. Partnerské vztahy se už primárně nesoustředí na reprodukci a společnou výchovu dětí. Rodičovství se posouvá do vyššího věku, existuje mnoho bezdětných párů a počet dětí se snižuje. Roste také počet jednočlenných domácností s dětmi. Lidé žijící v těchto netradičních rodinných uspořádáních mají specifické potřeby a řeší nové problémy, na které by měla reagovat rodinná politika státu. (17)

1.8 Rodinné podmínky, ve kterých vyrostla současná mladá generace lidí, zakládající rodiny, s ohledem na demografické aspekty

Dnešní mladá generace lidí, která v současnosti zakládá rodiny, si vytvářela vzorce rodinného chování v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. V té době se posouvala hranice začátku sexuálního života, což bylo umožněno několika souběžně působícími faktory a mělo to vliv na proměny vztahů obou pohlaví.

V Čechách a na Moravě nahradila sídliště klasickou městskou zástavbu a tím lidem zajistila větší anonymitu. Nejvíce se ale na změnách v tomto směru podílí celkové uvolnění společenských norem týkajících se předmanželského sexuálního života žen a lepší dostupnost kvalitní antikoncepce. Dnešní mladí lidé se rodili zpravidla do úplných rodin, mimo manželství přišlo na svět jen 5% dětí. Na konci osmdesátých let se už začal počet těchto dětí zvyšovat.

Tato generace se rodila mladým rodičům. Průměrný věk otce dítěte v sedmdesátých letech byl 24 let a průměrný věk matek při narození prvního dítěte byl 22 let. Zároveň to znamená, že měli i mladé prarodiče, někdy už kolem 40ti let věku. Zajímavé je, že tehdejší mladí lidé, byli v průměru vůbec nejmladšími rodiči novodobé české historie. Například před

druhou světovou válkou byl průměrný věk prvorodiček okolo 26ti let. Na rozdíl od dnešní generace měli děti často možnost poznat i generaci starší, nejen své prarodiče.

Za tehdejší ideál už tehdy lidé považovali model rodiny se dvěma dětmi, což platí dodnes. Téměř 80% tehdejších dětí mělo jednoho nebo dva sourozence. Největší počet dnešních mladých lidí má z dětství zkušenost s jedním vlastním sourozencem, který nebyl věkově vzdálen. Interval mezi narozením prvního a druhého dítěte, činil na konci sedmdesátých let v průměru 2,9 roku. Byla to do určité míry vědomá snaha rodičů, aby si byli děti věkově blízké a také aby matka o děti pečovala co nejkratší dobu.

Rozvodovost byla v té době o něco nižší než dnes. Rozvodem končila v sedmdesátých letech třetina manželství a koncem osmdesátých let to bylo již 38%. Průměrná délka manželství byla stejná jako dnes a to deset let. To také znamená, že jedna třetina tehdejších dětí má zkušenost s rozvodem rodičů.

České děti vyrůstaly ve valné většině v rodinách, kde byli oba rodiče ekonomicky aktivní. To také znamenalo, že byly děti zvyklé trávit velkou část dne v nerodinném prostředí již od velmi útlého věku a že je tedy často formovali lidé zcela nepřibuzní. Ve velké míře se využívaly jesle, školky, školní družiny i různé zájmové kroužky. Děti byly většinu dne v kontaktu s vrstevníky, kteří pocházeli z nejrůznějšího prostředí. Dalším zajímavým faktorem je náboženská vlažnost tehdejší společnosti. Celých padesát procent mladých rodin tehdy při sčítání lidu uvedlo, že jsou bez vyznání a totéž uvedlo u svých dětí. Nenáboženský přístup k životu se také významně podílí na způsobu života mladých lidí a na morálních principech, které vyznávají. (2)

1.9 Rozdělení rodin podle funkčnosti

1.9.1 Funkční rodina

Plně funkční rodina představuje celistvou, neporušenou rodinu, v níž je zajištěn dobrý vývoj dítěte ve všech směrech. V rodině existuje zdravé emociální klima a je schopna úspěšně řešit jakékoli přicházející problémy. Vztahy uvnitř rodiny se vyrovnávají v souladu s životním cyklem jednotlivých členů rodiny. (1, 5)

1.9.2 Problémová rodina

V tomto typu rodiny se vyskytují závažnější poruchy některých nebo všech funkcí, které však vážněji neohrožují zdravý vývoj dítěte či rodinný systém. Rodina je stále schopna dopady různých problémů, se kterými se potýká, řešit vlastními silami nebo s dopomocí sociálního pracovníka. (1)

1.9.3 Dysfunkční rodina

V dysfunkční rodině již dochází k vážným poruchám jedné nebo více funkcí rodiny. To bezprostředně ohrožuje nebo poškozuje vývoj dítěte a rodiny jako celku. Tyto problémy už rodina nezvládá řešit sama. V rodině obvykle jeden z jejích členů produkuje maladaptivní chování. Dochází k popírání a neřešení problému. Dysfunkční rodinný systém může vést k individuální psychopatologii, asociálnímu chování či neurotické obsesy některých jeho členů. (1, 19)

1.9.4 Afunkční rodina

Vyskytující se problémy v rodině, dosahují takového stupně závažnosti, že rodina přestává plnit základní funkce a poškozuje a ohrožuje dítě v samotné existenci. Je nutné dítě v jeho vlastním zájmu rodině odebrat. (1)

1.10 Krizové situace v rodině

V některých rodinách jsou menší či větší konflikty téměř na denním pořádku, v jiných se vyskytují jen občasně, ale málokterá rodina se jim dokáže zcela vyhnout.

V dobách, kdy měl v rodině výsadní postavení muž, se zdálo, že konflikty v rodině nejsou častým jevem. Vysvětlovat proč tomu tak bylo, se mi jeví zbytečné. V dnešní době se již málokterá žena bezmyšlenkovitě podřizuje mužově vůli. Přirozeně se s přechodem k demokratickým formám rodiny začaly tyto konflikty ventilovat.

Konflikty v rodině jsou pro děti nejen nevhodné, ale v některých případech dokonce zhoubné. Dle všech psychologických poznatků je již velmi malé dítě velice vnímavé k rodinné atmosféře, zpočátku prostřednictvím matky. Miminko pozná, je-li matka spokojená nebo plná napětí. Pokud je mezi rodiči dlouhodobě velké napětí, jsou napadeny nejzákladnější potřeby dítěte, pocit jistoty a bezpečí. Pro správný vývoj psychiky dítěte je nutné, aby matku i otce vnímalo jako šťastné, klidné a rozhodné lidi, se kterými se může bez problémů identifikovat. (9)

1.10.1 Ekonomika

Podceňovat úlohu ekonomiky v manželství, jak to mají mladí zamilovaní lidé ve zvyku, by bylo pošetilé. Založení rodiny vždy dost významně zasáhne do rodinného rozpočtu. Problémy kolem peněz se mohou vyostřit nejrůznějšími způsoby. Když je rodina v těžké finanční krizi, jen málokdy se vyhne vyčítání a bojům o každý výdaj. Nedostatek financí a otřesená ekonomika rodiny vede k ohrožení základních potřeb jistoty a bezpečí a po psychické stránce se podepisuje na všech členech rodiny. (9)

1.10.2 Nezáměr o rodinu

Při založení rodiny je samozřejmým a přirozeným jevem, že se matka upne alespoň v prvních měsících na dítě a mladý otec si povětšinou ponechává své zájmy a koníčky. To potom vytváří úrodnou půdu pro konflikty. Manželka muži vyčítá nezáměr o rodinu, když zůstane někde déle a ten se zase hájí tím, že musí upevňovat své společenské postavení a pracovní vztahy. (9)

1.10.3 Konflikty s prarodiči dítěte

Mnoho dvojic začíná svůj partnerský život v domě či bytě rodičů jednoho z nich. Tyto podmínky jsou pro mladou rodinu nevyhovující a páru je samozřejmě nepříjemné, když se musí přizpůsobovat. Z toho také pramení mnoho sporů s rodiči i mezi nimi samotnými. (9)

1.10.4 Výchova dítěte

Rodiče mají někdy tendence svádět jeden na druhého „špatné“ vlastnosti dítěte a negativně hodnotit výchovné metody toho druhého. Spory o výchovu a později hodnocení dítěte a jeho vlastností jsou často denním atributem života rodiny. Do těchto konfliktů se mnohdy zaplétají i další spory, které nemají s dítětem co do činění. Dítě se stává objektem, na kterém se demonstrují špatné vlivy a vlastnosti druhého rodiče. Někdy je dítě postaveno do role prostředníka mezi rozhádané rodiče. Tato soudcovská role nezřídka neodpovídá věku dítěte i jeho celkovému postavení v rodině. Když rodiče na dítě kladou tyto požadavky, neuvědomují si, jak mu ubližují a vyvolávají v něm rozporuplné pocity jako napětí, úzkost a vnitřní neklid. (9)

1.10.5 Citové odcizení a ztráta společných zájmů

K tomuto označení se obvykle dojde až před konečným řešením dlouhodobých konfliktů a je více často vysloveno jinými lidmi, než párem samotným. Co to vlastně znamená?

Mnoho manželství se po několika letech dostává do větší či menší všednosti. Životní rutina, do které jsou zaměstnaní lidé tlačeni, po čase zapřičiňuje ztrátu radosti ze života. Člověk se na nic netěší a v ničem nevidí smysl. Ztrácí se schopnost aktivně tvořit představu budoucnosti. To vyústí v citový chlad a postupně upadává citového i sexuálního života. Manželství se stává spíše povinností a ne přirozenou radostí. Častým důsledkem je rozvod. Někdy ale není rozvod z nejrůznějších příčin možný, například kvůli ekonomické situaci nebo ohledům na děti a manželé v tomto soužití setrvávají dlouhou dobu. Spory, které jsou čím dál častější a malichernější, mají zhoubný dopad na psychiku všech členů domácnosti. (9)

1.10.6 Problém s komunikací mezi partnery

Mnohé partnerské rozpory pramení ze způsobu komunikace. Někteří lidé mají problém se sdělováním pozitivních stanovisek a partner se v důsledku toho může začít cítit nedoceněný. Důvěrnost rozhodně neznamená právo kritizovat.

Nefunkční komunikace, a tím pádem vznikající citová propast mezi partnery, může mít za důsledek rozpad vztahu. Manželské soužití ztrácí svou původní vstřícnost a vřelost. To je otázka osobní zralosti. Nevyzrálí lidé si málokdy dokážou uvědomit rozdíl mezi realitou a svými osobními vsugerovanými názory. Zralí lidé staví svou komunikaci na rozumu, důvěře a otevřenosti. (18)

1.10.7 Žárlivost a nevěra

Žárlivost lze definovat jako zvláštní emoční stav, ve kterém se prolínají nejrůznější pocity jako například strach ze ztráty partnera a ohrožení rodiny, vnitřní napětí, depresivní rozklady. Jde o celkem přirozený stav, kdy se zamilovaný člověk obává o svého partnera.

Žárlivost mírné intenzity je asi sem tam nevyhnutelná, ale jako taková neovlivňuje nijak výrazně život páru.

Žárlivost střední intenzity je samozřejmě o něco silnější a do života páru již zasahovat může. Myšlenky na nevěru zabírají zamilovanému člověku velkou část času a stále přemýšlí, jak jí zamezit a jak k sobě partnera ještě více připoutat.

Silná patologická žárlivost je velikou překážkou pro vztah dvojice. Osoba, která jí trpí je naprosto ovládána myšlenkami na nevěru partnera a snaží se ho nachytat při nějaké lži nebo mu nějakým způsobem narušuje soukromí. Jedná se vlastně o mučivý stav, který má charakter psychické poruchy a žádá si profesionální pomoc psychologa či psychiatra.(18)

Jednou z hlavních příčin žárlivosti je závislost. Čím je závislost na partnerovi větší, tím více se dotyčný obává ztráty jeho lásky a pozornosti. Další příčinou je nižší sebevědomí jednoho z partnerů. Negativní hodnocení sebe sama ho vede k nadhodnocování partnerových vlastností a tím spíše se bojí, že by ze vztahu odešel. Záměrná manipulace partnerem je také možnou příčinou žárlivosti. Dotyčný se snaží otřást partnerovým sebevědomím, aby dosáhl dominantního postavení ve vztahu. Některá žárlivost může vycházet z majetnického postoje k partnerovi, a ne z pozitivních citů. (9)

1.10.8 Domácí násilí

Výrazem domácí násilí rozumíme každé násilí, kterého se jeden z rodičů dopouští doma. Pachateli jsou většinou, ale ne vždy, otcové, ať vlastní či nevlastní, a oběťmi jsou

většinou jejich partnerky. Nejčastěji se hovoří o fyzickém týrání, ale domácí násilí může mít různou formu. Zahrnuto je i násilí emoční či sexuální.

Četnost tohoto jevu je jen těžko zmapovatelná, jelikož většina případů zůstává rodinným tajemstvím. Domácí násilí se vyskytuje ve všech společenských třídách a nemá na něj vliv ani vzdělání rodičů. Osobnost násilníka je vždy nějakým způsobem narušená. Lidé chovající se násilně nemuseli být v dětství oběťmi násilí, ale s velkou pravděpodobností neměli dostatečně milující a pečující rodiče, se kterými se mohli identifikovat, a vytvořila se u nich jistá citová prázdnota.

Muži předchozích generací vykonávali častěji fyzicky náročnou práci a svou sebeúctu čerpali ze své tvrdosti. Společnost se změnila, ale pro některá individua tento přístup přetrvává. Důležitá je také osobnost člověka, na kterém je násilí páčáno. Submisivní ženy se stávají oběťmi častěji. Častou příčinou domácího násilí je nízké sebevědomí agresora, který se snaží ovládnout svou rodinu pomocí násilí a strachu, a tím si zvyšují své ego. K dalším častým jevům je násilí jako důsledek alkoholové závislosti, která postupně mění osobnost člověka.

Proč je tak těžké opustit partnera násilníka? Důvodů je několik. Ženy často doufají ve změnu v mužově chování. Také mají strach z dalšího násilí, pokud by nahlásily celou věc na policii nebo chtěli partnera opustit. Některé ženy se také bojí, že by situaci, kdy by celá domácnost spočívala pouze na nich, nezvládli a zároveň nechtějí připravit děti o otce. (18)

1.10.9 Násilí na dětech

Násilí na dětech může být součástí rodičovského vztahu, který rodiče považují za normální, navzdory obecnému povědomí o jeho nevhodnosti. Existují přece jiné způsoby výchovy, založené na dětské spolupráci a vzájemném respektu. Zákon, zakazující bití dětí, toto sděluje a snad i přispívá k omezení domácího násilí, páchaném na dětech. Je povinností orgánů státní správy děti chránit před týráním, přesto k těmto činům dochází.

Domácí násilí má až katastrofální důsledky na křehkou dětskou psychiku. Stává se, že si děti kladou vznik konfliktu za vinu, a ve velké míře trpí nízkým sebevědomím. Mají pocity úzkosti a žijí ve strachu z každého nového sporu. Zhoršuje se jejich prospěch ve škole a obtížněji se včleňují do dětského kolektivu. Nešťastné děti trpí mnoha emočními problémy, bývají ustrašené a uzavřené, postrádají společenské dovednosti a vykazují psychosomatické symptomy.(18)

1.11 Manželství končící rozvodem

Dnešní manželství i partnerství jsou uzavírány s vědomím, že je lze snadno ukončit. Dávno zmizelo společenské stigma, které bylo dříve s rozvodem spojováno. Průměrná délka trvání manželství nedosahuje ani deseti let a jak jsem se již zmiňovala, počet rozvedených manželství u nás dosahuje 50ti%. Změnilo se i společenské nahlížení na manželství, které dříve propůjčovalo ženě vyšší společenský status. Dnes tomu tak není díky emancipaci, která vedla k ekonomické nezávislosti žen na mužích. Právě ženy jsou dnes v naprosté většině iniciátory rozvodu (sedm z deseti rozvodů), jelikož jsou to většinou ony, na které manželství klade větší nároky. (14)

1.11.1 Jak působí rozvod na děti

Vysoká úroveň rozvodovosti vede samozřejmě k nárůstu počtu dětí, které si do života odnášejí zkušenost s rozvodem svých rodičů. Následně pak přicházejí o denní kontakt s jedním z rodičů, ve většině případů s otcem.

V těchto rodinách se pak setkáváme s některými problémy ve zvýšené míře. Časté je zhoršení sociální a ekonomické úrovně rodiny. Problémem se také stává chybění socializačního vlivu otce, který se ještě znásobuje díky současně ustupujícímu, ale stále převládajícímu trendu, feminizace školství.

Neúplné rodiny jsou obecně pokládány za škodlivé. Ale v tomto směru je třeba si uvědomit, že musíme brát ohledy na předchozí situaci v rodině a také na další komunikaci obou rodičů. V některých případech je rozvod skutečným řešením bezvýhodné situace a může být pro členy rodiny úlevou. Každopádně dítě prožije zkušenost velké změny rodinného uspořádání a silně ji prožívá. Děti, jejichž rodiče měli a mají i po rozvodu dobré vztahy, mají tendenci lépe se nové situaci přizpůsobit.

Podle výzkumů jsou následky rozvodu u dětí velice variabilní. U některých dětí se objevují problémy v oblasti sexuálních rolí a rozvoje genderové identity, někdy se zhorší školní výsledky nebo dochází k různým nekontrolovatelným emočním výbuchům či se projevují různé poruchy chování. U jiných dětí se zase žádné negativní důsledky neprojevují a po stránce psychické i emocionální se vyvíjejí naprosto normálně.

Existuje mnoho studií, které se snaží zjistit přímý či nepřímý vliv rozvodu na vlastní rodinnou dráhu dospělého potomka z rozvedené rodiny. Dospělé děti mohou pak mít pesimističtější náhled na bezproblémové a dlouhotrvající manželství se svým partnerem. Narušené rodinné vztahy, které rozvodu předcházejí a také ho doprovází, mohou u dítěte rozvinout rysy a vzorce chování, které budou zasahovat a narušovat intimní vztahy v dospělosti. (9,18)

1.12 Sociální politika státu a rodina

1.12.1 Začátky

Začátky sociální politiky v Evropě sahají již do starověku. Ale až v novověku byly zakládány instituce, které poskytovaly lidem určitou sociální pomoc. Byly to sirotčince, zařízení pro staré nebo nemocné, chudé či jinak hendikepované. Původním zřizovatelem nebyl stát ale církve. Postupně tyto aktivity začali přebírat obce a od 16. století k tomu byly dokonce nuceny zákonem. První bylo takzvané domovské právo, které obcím ukládalo starat se o hendikepované občany.

Od druhé poloviny 19. století začal stát poskytovat finanční podporu práce neschopným lidem. Německo jako první prosadilo povinné sociální pojištění občanů a záhy na to i povinné zdravotní pojištění. Postupně se sociální politika zdokonalovala. Bylo zavedeno porodné, přídavky na děti, sirotčí důchod, vdovský důchod i pohřebné. Moderní západní demokracie brzy dostaly podobu sociálního státu. Míru státní podpory v jednotlivých státech určuje tradice i momentální charakter politických sil. (8)

1.12.2 Role sociálního státu dnes

Domácnost, tedy rodina, je z pohledu sociální politiky základní rezidenční a jednotka, obvykle tvořená nukleární nebo rozšířenou rodinou, která poskytuje sociální zázemí nesoběstačným nebo v nepříznivých situacích se ocitnuvším jedincům a k jejíž sociální situaci jsou vztahovány některé sociální dávky. (17)

Jednou z rolí sociálního státu je snaha umožnit lidem dosáhnout rovnováhy mezi rodinným a pracovním životem. Poskytuje možnost vyloučit z pracovního procesu rodiče pečujícího o dítě. Zmírňuje ekonomické dopady mateřství a rodičovství i případnou nezaměstnanost lidí, co mají rodinu a děti. Rodinná politika je souhrnem všech intervencí státu, které se přímo či nepřímo týkají rodinného a pracovního života jedinců, kteří se snaží o bilancování těchto dvou sfér. (20)

1.12.3 Konkrétní intervence rodinné politiky:

Jsou to peněžité dávky a služby spojené s rodičovstvím a vychováváním dětí, například mateřská a rodičovská dovolená, porodné, příspěvky na školní pomůcky, dávky spojené s opatrovnictvím, daňové úlevy spojené s přítomností dětí, investice do vzdělávacího systému a zařízení formální péče o děti, a opatření spojená s participací rodičů na trhu práce, které reprezentuje například mateřská a rodičovská dovolená, možnost práce na částečný úvazek, bezpečné pracovní prostředí pro budoucí matky, dávky poskytované lidem, pečujícím o nezaopatřené děti nebo nemohoucí členy domácnosti.

Některá opatření jsou poskytována plošně občanům, kteří splní podmínky pro poskytnutí dávky, jiná jsou poskytována v závislosti na příjmu domácnosti, aby se zredukovaly sociální nerovnosti. (17,20)

1.12.4 Mateřská dovolená

Ze zákona nenáleží zaměstnankyni-matce, v souvislosti s porodem a péčí o narozené dítě, mateřská dovolená v délce trvání 28 týdnů. Porodila-li žena ovšem děti dvě a více nebo jde-li o matku samoživitelku, náleží jí mateřská dovolená po dobu 37 týdnů. Obvykle nastupuje žena tuto dovolenou v době kolem šestého týdne před očekávaným narozením dítěte, nejdříve však od začátku osmého týdne před tímto datem. Zaměstnankyně nemusí o poskytnutí mateřské dovolené zvlášť žádat. Stačí oznámit nástup na mateřskou dovolenou na předtištěném formuláři s potvrzením od lékaře. Po dobu čerpání rodičovské dovolené, nepřísluší zaměstnankyni výplata náhrady mzdy, nýbrž nárok na dávku státní sociální podpory. Dávka se vyplácí z nemocenského pojištění a činí 69% vyměřovacího základu, který se počítá z příjmů za předchozích dvanáct kalendářních měsíců. Dle zákoníku práce, je doba, kdy zaměstnanec čerpá mateřskou dovolenou, považována za důležitou překážku v práci, po kterou je zaměstnanec omluven z nepřítomnosti v práci. Vrátil-li se do práce včas po uplynutí 28 nebo 37 týdnů, je zaměstnavatel povinen zaměstnance přijmou zpět na předchozí pozici, a pokud pozice z jakéhokoli důvodu není již k dispozici, najít mu jinou, odpovídající předešlým podmínkám. (24)

1.12.5 Rodičovská dovolená

Na žádost rodičů je jim zaměstnavatel povinen poskytnout rodičovskou dovolenou. Ta se poskytuje matce dítěte po skončení mateřské dovolené a otci dítěte od narození potomka. Rodičovská dovolená trvá tak dlouho, jak o ni rodiče požádají, ne však déle než do dosažení tří let věku dítěte. Rodičovská dovolená nemusí být vyčerpána v celku. Je tedy kdykoli možné nastoupit na čas do práce a do tří let věku dítěte kdykoli znovu požádat o poskytnutí rodičovské dovolené. Po dobu čerpání rodičovské dovolené, nepřísluší zaměstnanci náhrada mzdy, ale má nárok na pobírání státní sociální podpory. Příspěvky vyplácí úřad práce. (24)

1.13 Možnosti náhradní rodinné péče dnes

V dnešní době je k dispozici poměrně bohatý výběr jednotlivých forem náhradní rodinné i nerodinné péče. Ještě do nedávné doby se osud opuštěného dítěte mohl řešit v podstatě jen dvěma způsoby. Buď došlo k adopci, nebo bylo dítě umístěno do dětského domova. Dnes existuje adopce zrušitelná, nezrušitelná, mezinárodní, pěstounská péče dočasná i trvalá, poručnictví, dětské vesničky, různé alternativy ústavní péče rodinnou formou a další.

Má-li být dnes dítě umístěno mimo vlastní rodinu, jde o práci velice odbornou a ne jen administrativní, jak tomu dříve více méně bývalo. Každá z nynějších forem náhradní rodinné péče je něčím specifická a žádná není zavrženíhodná ani samospasitelná. Nejvhodnější charakteristiky náhradní rodinné péče ale obecně spočívají ve stálé osobě vychovatele, heterogenitě skupiny dětí, společném bydlení pod jednou střechou a společenském zapojení jednotky do širšího společenského kontextu dané obce. Tedy stejné atributy, kterými disponuje opravdová rodina. Náhradní rodinná péče v ústavech postrádá podmínky pro navazování hlubších citových vztahů mezi dítětem a vychovatelem. Jejich trvalost je omezena dobou pobytu dítěte v ústavu. Trvalost vztahů je umožněna všude tam, kde je dítě svěřeno do výhradní výchovné péče určité osoby či určitým osobám, které mají možnost formovat nejen přítomnost dítěte, ale i jeho budoucnost. (15)

2. Empirická část

2.1 Cíle práce

- Cíl práce 1 – Zjistit pohled dnešní společnosti na význam rodiny.
- Cíl práce 2 – Zjistit rozdíly v názorech na pojetí tradiční rodiny mezi lidmi narozenými v plně funkčních rodinách a rodinách neúplných, dysfunkčních či problémových.

2.2 Stanovené hypotézy

- Hypotéza 1 – Rodina zůstává pro společnost jednou z nejvýznamnějších hodnot.
- Hypotéza 2 – Lidé, kteří označili svoji orientační rodinu jako neúplnou, dysfunkční či neschopnou uspokojit potřeby všech členů v plné míře, jsou shovívavější k jevům, které se odchyľují od kulturně podmíněného tradičního chápání rodiny.
- Hypotéza 3 – Lidé, kteří označili svoji rodinu jako plně funkční, se ve větší míře přiklání k tradičním formám rodiny.

3. Metodika

3.1. Použitá metoda

Pro získání potřebných dat k dané problematice jsem použila kvantitativní výzkum dotazníkovou metodou. Dotazník obsahuje 20 otázek. První tři mají identifikační charakter, další čtyři jsou zaměřené na zjišťování informací o orientační rodině respondenta. Dále jsou v dotazníku dvě otázky, které mají za úkol zjistit rodinný stav respondenta. Zbytek otázek je zaměřen na zjištění názorů a pohledů dotyčného na instituci rodiny. V dotazníku jsem použila uzavřené otázky pro snadnější vyhodnocení. Na závěr jsem použila otázku, zkoumající životní hodnoty respondentů, kde z uvedeného výběru měli vybrat tři nejdůležitější a seřadit je sestupně. Získaná data jsem uložila a vyhodnotila graficky v programu Microsoft Excel. Pro lepší názornost jsem u poslední položky zvolila tabulku. Ke zkoumání první hypotézy jsem vyhodnotila výsledky z celého vzorku respondentů. Ke zjištění hypotéz 2 a 3 jsem rozdělila respondenty do dvou skupin podle odpovědí na otázky, týkající se jejich orientační rodiny. První skupina respondentů označila svou orientační rodinu jako plně funkční, druhá skupina respondentů označila svou orientační rodinu jako neúplnou, problémovou či dysfunkční. Tudíž jsou k dispozici dva grafy, které mají srovnat rozdíly těchto dvou skupin v jejich názorech.

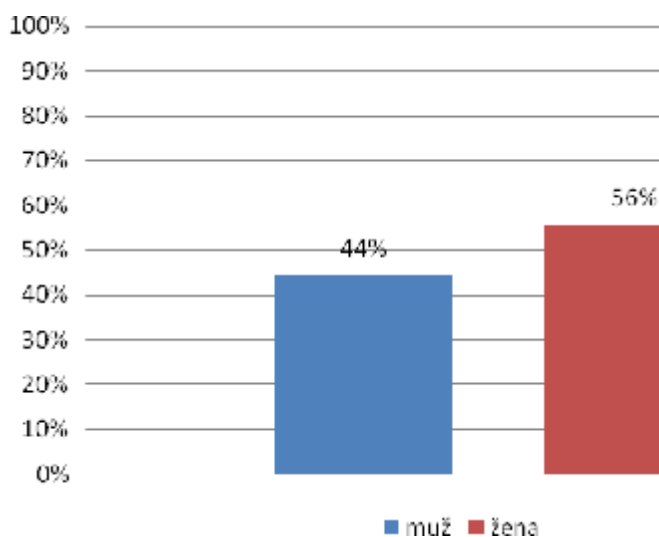
3.2. Charakteristika zkoumaného vzorku

Výzkumný soubor je tvořen náhodně vybranými respondenty různého věku i vzdělání z okolí Prahy a Českých Budějovic.

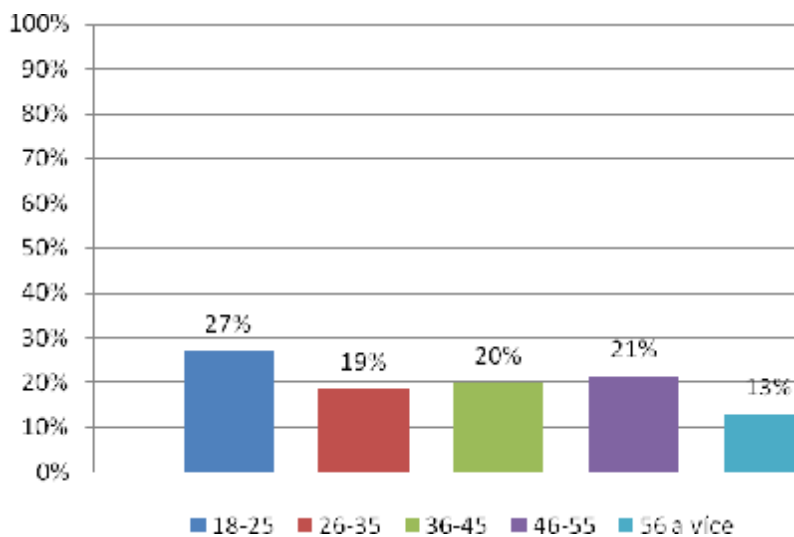
4. Výsledky

Graf 1 - Pohlaví respondentů.

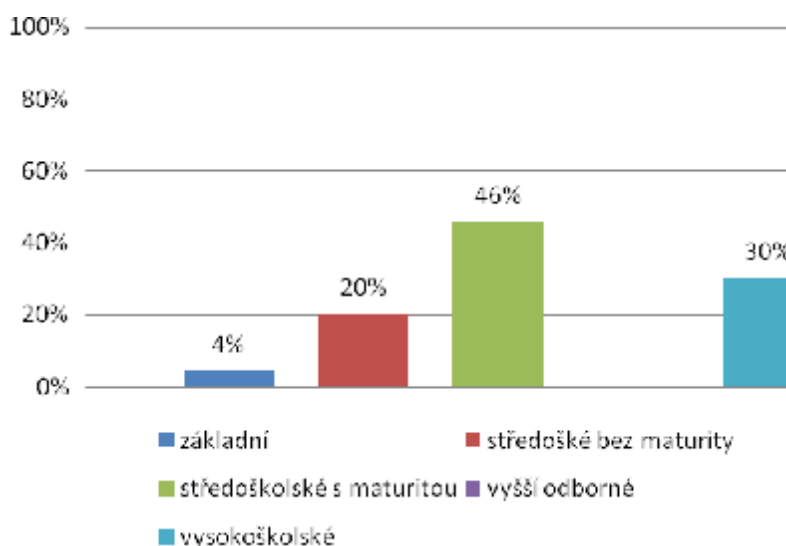
Ze sedmdesáti respondentů (100 %) bylo 56 % žen a 44 % mužů.

Graf 2 - Věk respondentů.

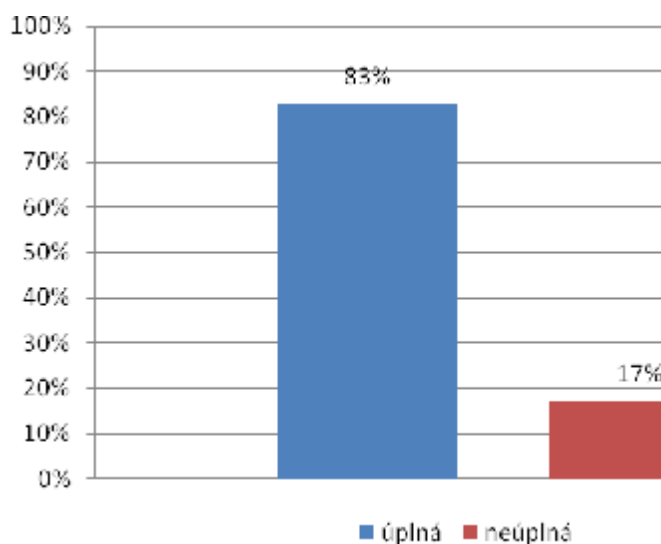
Ze sedmdesáti respondentů (100 %) bylo 27 % ve věku 18-25 let, 19 % ve věku 26-35, 20 % ve věku 36-45, 21 % ve věku 46-55 a 13 % respondentů bylo starších 55ti let.

Graf 3 - Vzdělání respondentů.

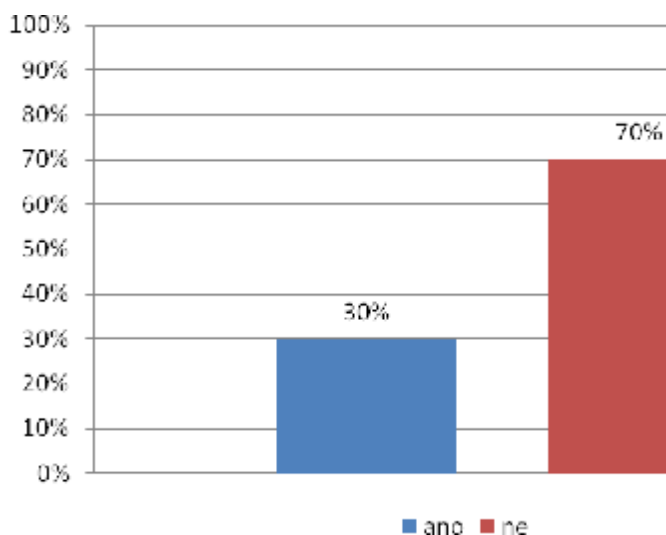
Z počtu 70 respondentů (100 %) měly 4 % z nich základní vzdělání, 20 % mělo středoškolské vzdělání bez maturity, 46 % středoškolské vzdělání s maturitou a 30 % z nich byli vysokoškoláci. Vyšší odborné vzdělání neměl nikdo z dotázaných.

Graf 4 - Orientační rodina respondentů.

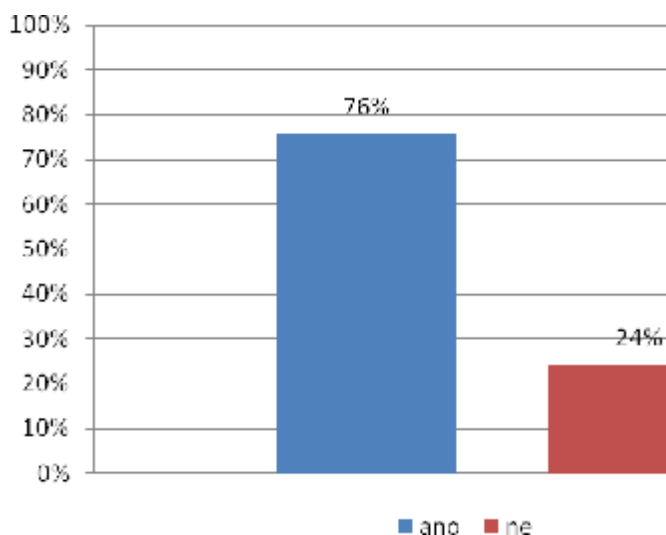
Ze sedmdesáti respondentů (100 %) se jich 83 % narodilo do rodiny úplné a 17 % z nich se narodilo do neúplné rodiny.

Graf 5 - Patologické jevy v orientačních rodinách respondentů.

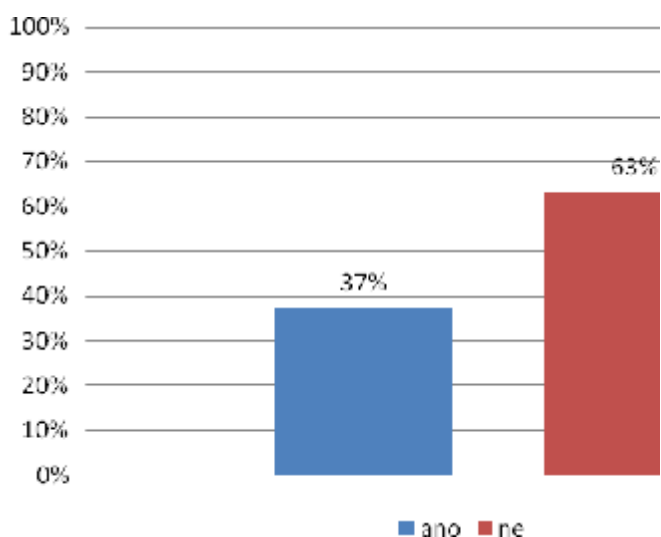
Z celkového počtu 70 respondentů (100 %) jich 30 % uvedlo, že se v jejich orientační rodině vyskytoval nějaký patologický jev. 70 % zbylých respondentů potom uvedlo, že jejich orientační rodina nevykazovala žádné patologické aspekty.

Graf 6 - Úspěšnost orientačních rodin v uspokojování potřeb dětí v plné míře, to znamená nejen zabezpečení základních životních potřeb, ale také snaha o rozvíjení schopností a zájmů dítěte a vybudování zázemí, kde měli členové rodiny pocit bezpečí a jistoty.

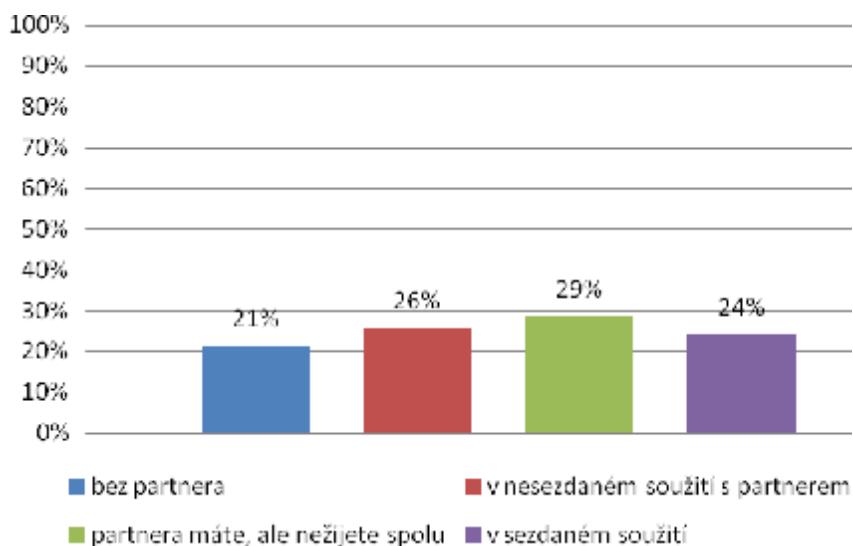
Z celkového počtu 70 respondentů (100 %) jich 76 % uvedlo, že jejich potřeby byly uspokojovány jejich orientační rodinou v plné míře. 24 % respondentů naopak uvedlo, že v uspokojování potřeb dětí nebyla jejich orientační rodina úspěšná.

Graf 7 - Rozvod v orientační rodině respondenta.

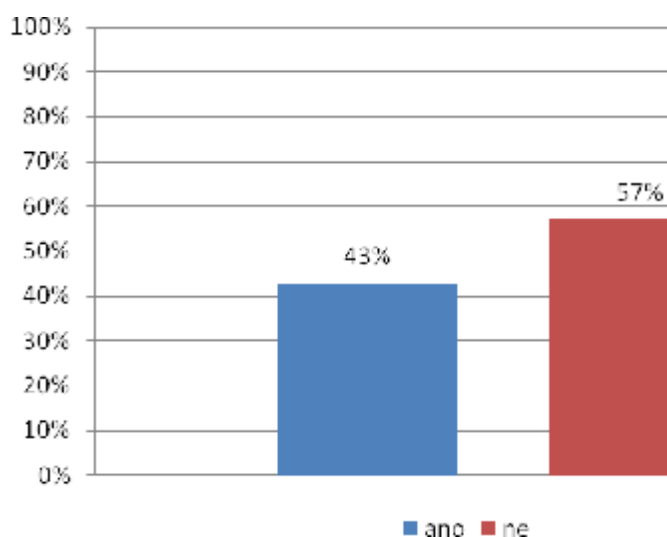
Z celkového počtu 70 respondentů (100 %) jich 37 % uvedlo, že zažili rozvod vlastních rodičů a 63 % respondentů uvedlo, že nikoli.

Graf 8 - Rodinný stav respondentů.

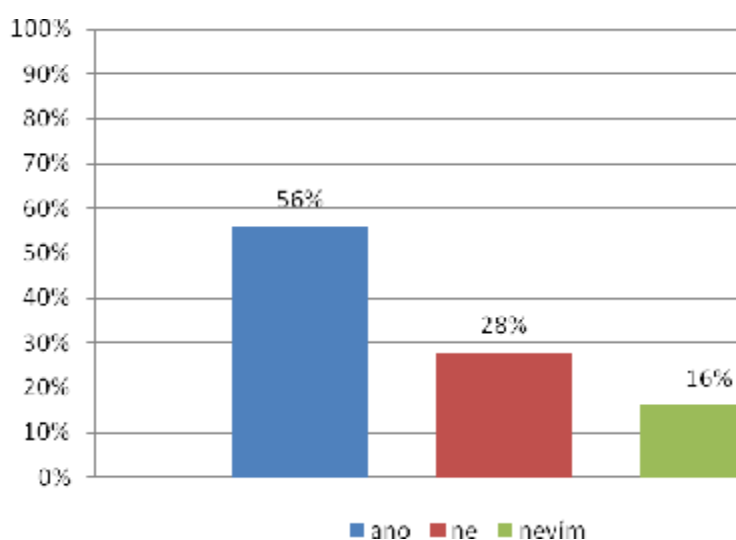
Z celkového počtu 70 respondentů (100 %) jich žije 21 % bez partnera, 26 % žije v nesezdaném soužití s partnerem, 29 % respondentů partnera má, ale nežijí spolu a 24 % respondentů žije s partnerem v sezdaném svazku.

Graf 9 - Přítomnost dětí v rodině respondenta.

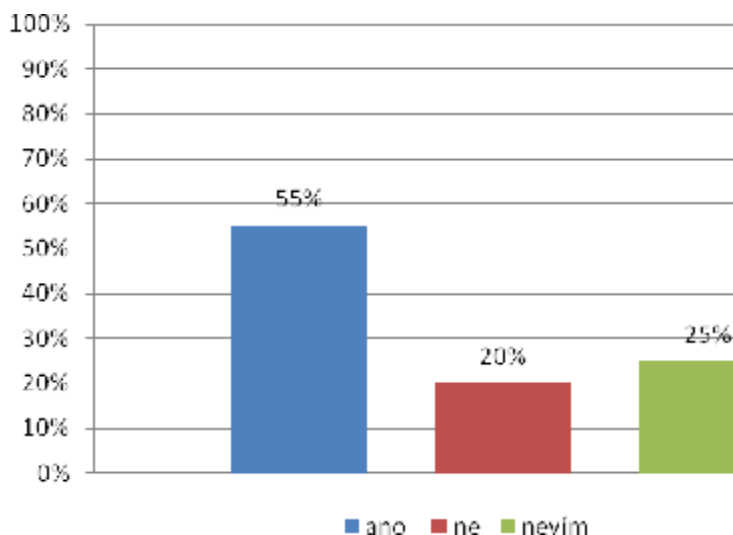
Z celkového počtu 70 respondentů (100 %) jich 43 % uvedlo, že již mají děti, 57 % respondentů je bezdětných.

Graf 10 - Plánování sňatku a založení rodiny. Respondenti pocházející z plně funkčních rodin.

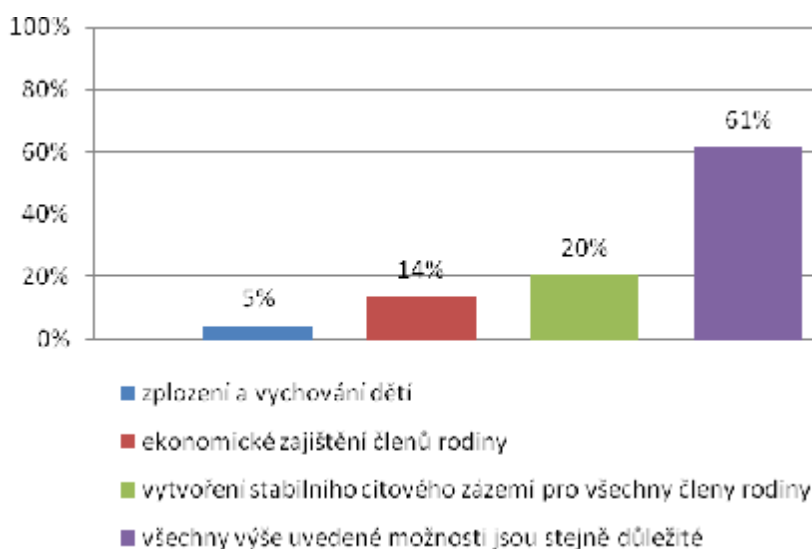
Na tuto otázku měli odpovědět pouze respondenti, kteří nežijí v sezdaném soužití a nemají děti. Z celkového počtu 44 respondentů, kteří pocházejí z plně funkčních rodin, jich na tuto otázku odpovědělo 22 (100 %). 56 % z nich plánuje sňatek a založení rodiny, 28 % z nich pak odpovědělo, že ne a 16 % respondentů neví.

Graf 11 - Plánování sňatku a založení rodiny. Respondenti, pocházející z problémových, dysfunkčních či rozvedených rodin.

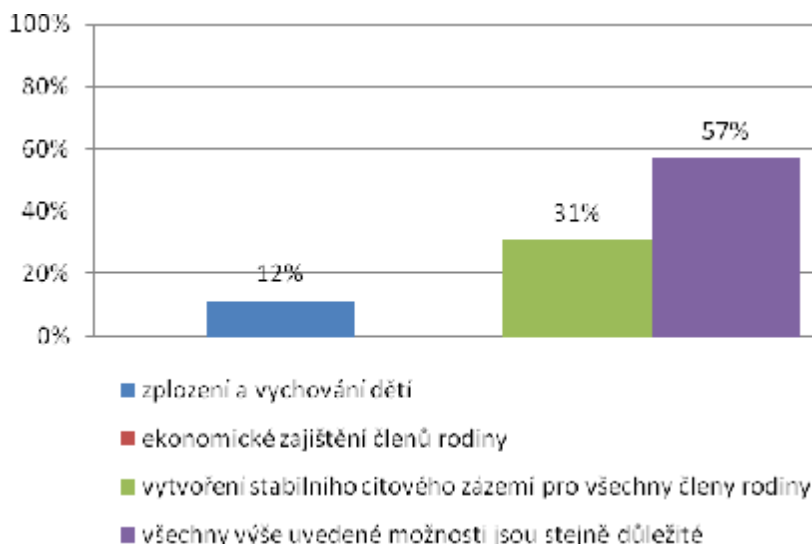
Z celkového počtu 20 respondentů (100 %) jich 55 % procent plánuje sňatek a založení rodiny, 20 % respondentů sňatek a založení rodiny neplánuje a 25 % z nich neví.

Graf 12 - Nejdůležitější základní funkce rodiny. Respondenti z plně funkčních rodin.

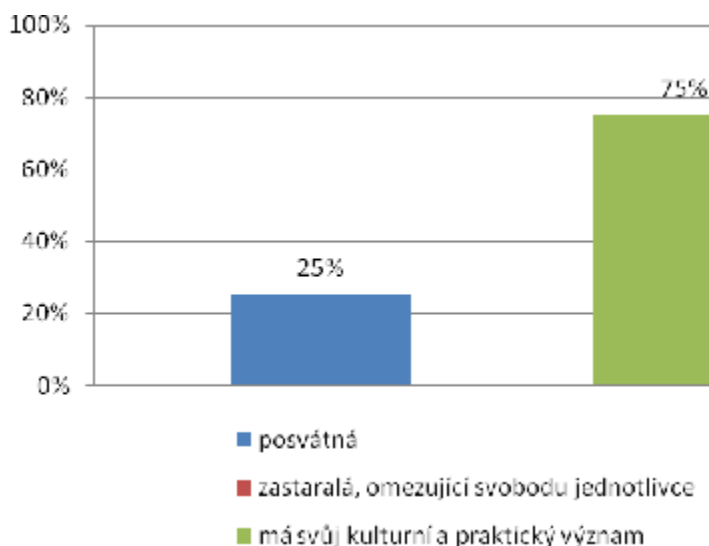
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 5 % uvedlo, že nejdůležitější funkcí rodiny je zplození a výchování dětí, 14 % uvedlo, že je to ekonomické zajištění členů rodiny, 20 % uvedlo jako nejdůležitější funkci vytvoření stabilního citového zázemí a 61 % respondentů si myslí, že všechny uvedené možnosti jsou stejně důležité.

Graf 13 - Nejdůležitější základní funkce rodiny. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

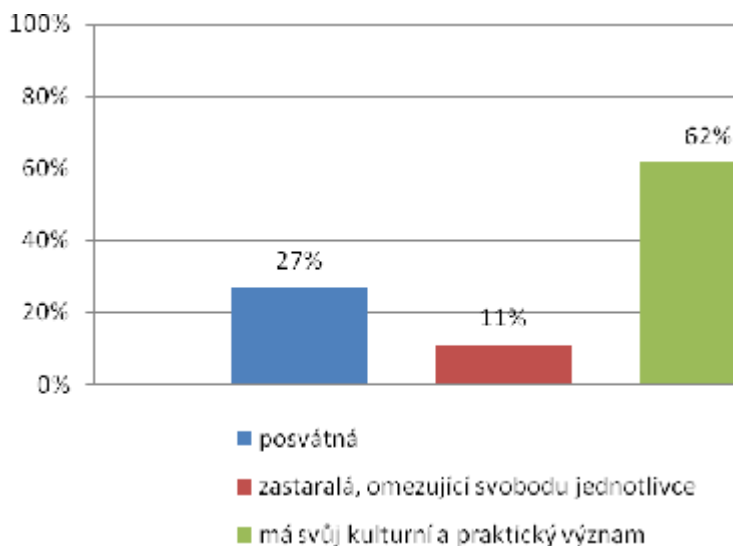
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 12 % označilo zplození a výchování dětí za nejdůležitější funkci rodiny, nikdo z nich neoznačil možnost ekonomické zajištění členů rodiny, dále 31 % respondentů si myslí, že je to vytvoření stabilního citového zázemí pro členy rodiny a 57 % respondentů považuje všechny možnosti za stejně důležité.

Graf 14 - Jaký má význam rodina jako instituce? Respondenti z plně funkčních rodin.

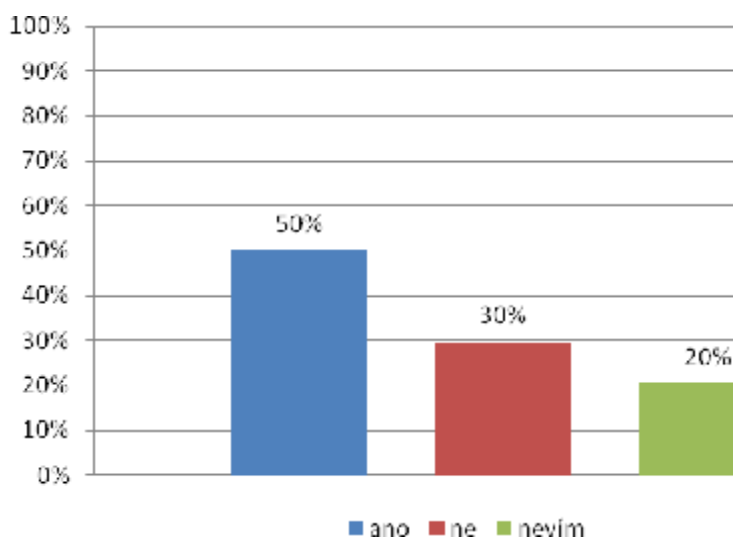
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 25 % uvedlo, že rodina je instituce posvátná, dále si 75 % respondentů myslí, že rodina jako instituce má svůj praktický a kulturní význam. Nikdo z respondentů neoznačil možnost, že rodina je instituce zastaralá, omezující svobodu jednotlivce.

Graf 15 - Jaký má význam rodina jako instituce? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 27 % považuje rodinu za posvátnou instituci, 11 % respondentů si myslí, že je to instituce zastaralá, omezující svobodu jednotlivce a 62 % respondentů je přesvědčeno o tom, že má svůj kulturní a praktický význam.

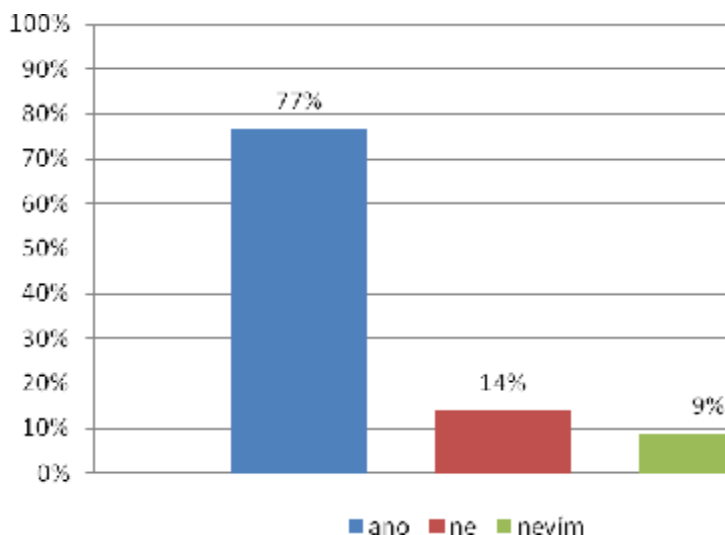
Graf 16 - Možnost šťastného života bez legálního partnerského svazku. Respondenti z plně funkčních rodin.

Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) si jich 50 % dokáže představit šťastný život bez legálního partnerského svazku, 30 % dotázaných si to představit nedokáže a 20 % respondentů neví.

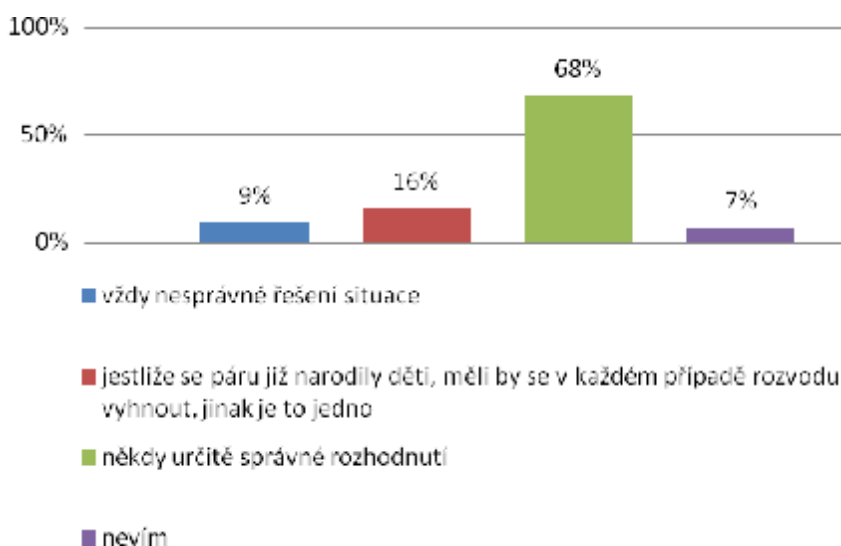

Graf 17 - Možnost šťastného života bez legálního partnerského svazku. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) si šťastný život bez legálního partnerského svazku umí představit 77 %, 14 % dotázaných tuto možnost zamítlo a 9 % respondentů neví.

Graf 18 - Názory na rozvod. Respondenti z plně funkčních rodin.

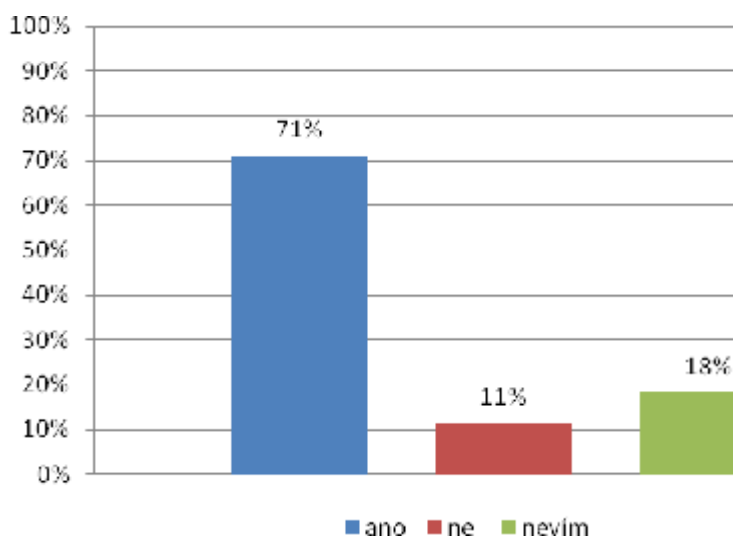
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) si 9 % myslí, že rozvod je vždy nesprávné řešení, 16 % z nich považuje rozvod za nevhodný, pokud má pár již děti, 68 % respondentů je toho názoru, že rozvod je někdy správným rozhodnutím a 7 % respondentů neví.

Graf 19 - Názory na rozvod. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

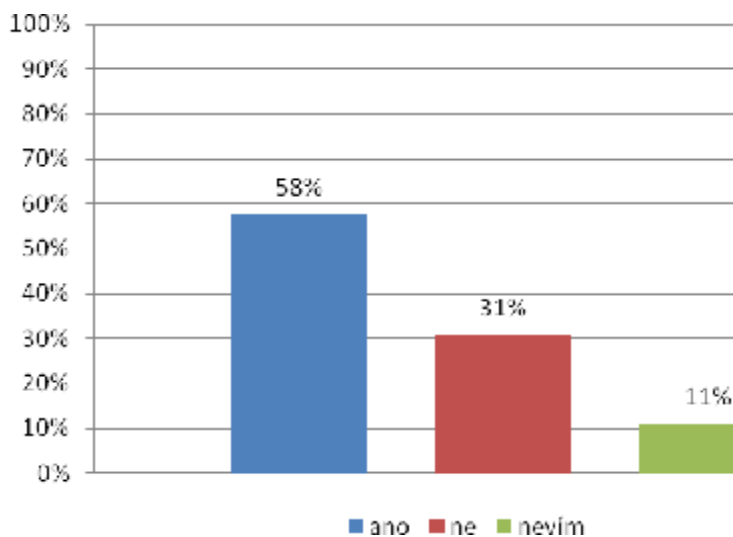
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) považují 4 % rozvod za nevhodný, pokud se páru již narodily děti, 84 % respondentů si myslí, že rozvod je někdy určitě správné rozhodnutí a 12 % dotázaných neví. Žádný z dotázaných nepovažuje rozvod za vždy nesprávné řešení.

Graf 20 - Je podmínkou šťastného dětství přítomnost obou rodičů v rodině? Respondenti z plně funkčních rodin.

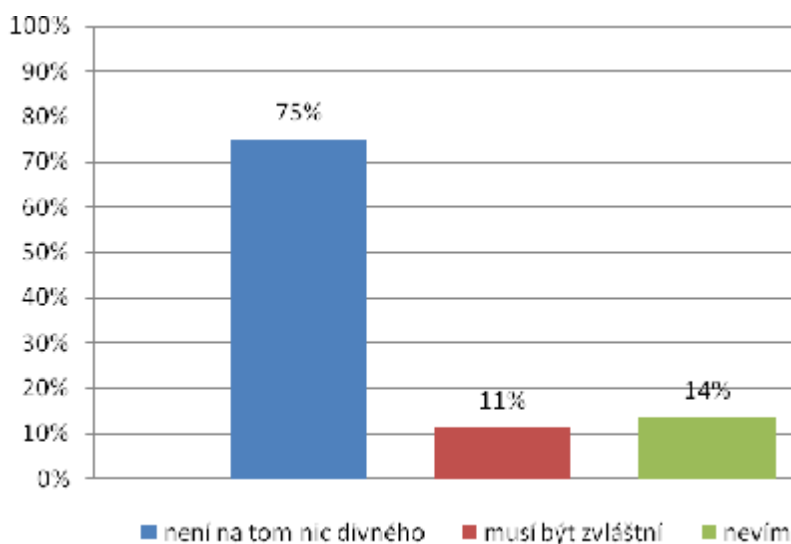
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) se 71 % domnívá, že přítomnost obou rodičů v rodině je podmínkou šťastného dětství dítěte, 11 % respondentů to nepovažuje za nutné a 18 % dotázaných neví.

Graf 21 - Je podmínkou šťastného dětství přítomnost obou rodičů v rodině? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

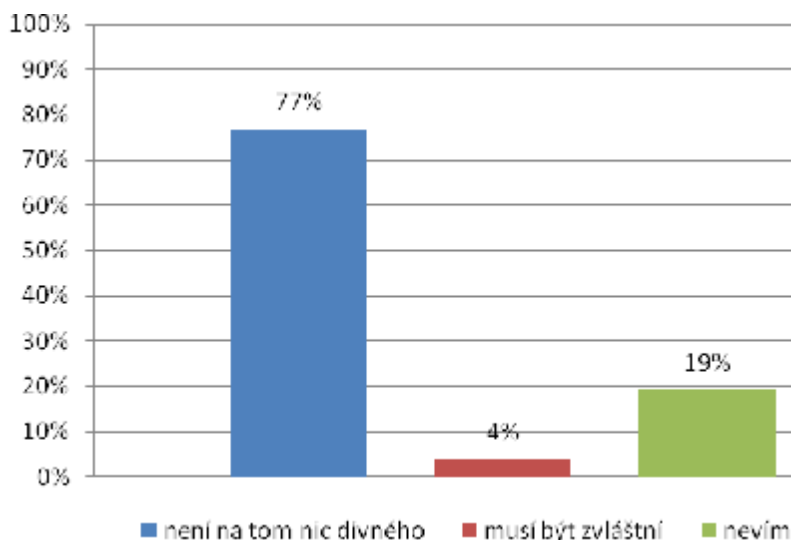
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 58% považuje přítomnost obou rodičů v rodině za hlavní podmínku šťastného dětství dítěte, 31 % je opačného názoru a 11 % dotázaných neví.

Graf 22 - Názory na lidi, kteří nikdy neuzavřeli sňatek. Respondenti z plně funkčních rodin.

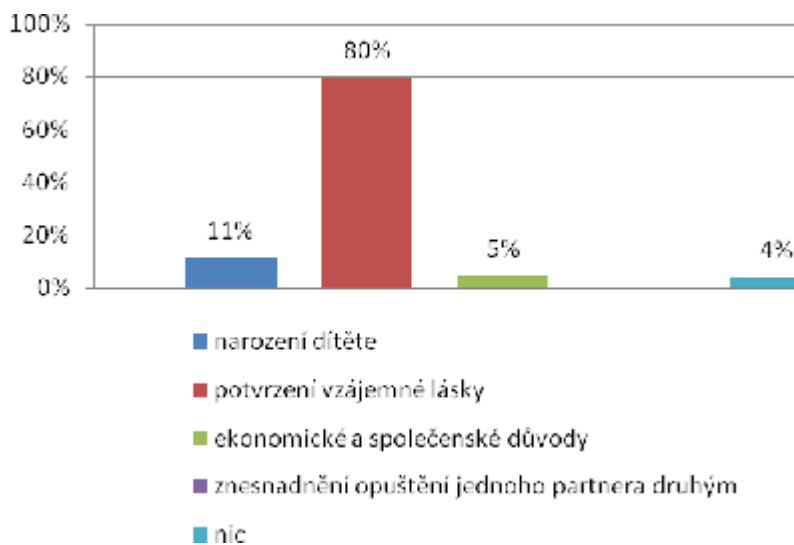
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 75 % nepovažuje osoby, které nikdy nevstoupily do svazku manželského za divné, 11 % dotázaných si myslí, že jsou zvláštní a 14 % respondentů neví.

Graf 23 - Názory na lidi, kteří nikdy neuzavřeli sňatek. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

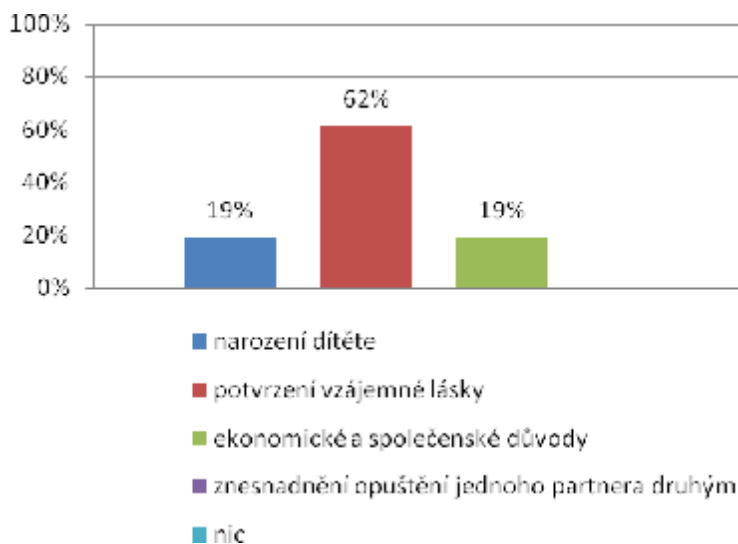
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) nepovažuje 77 % z nich osoby, které nikdy neuzavřeli sňatek za divné, 4 % dotázaných věří, že musejí být zvláštní a 19 % respondentů uvedlo, že neví.

Graf 24 - Co je důvodem pro vstup do manželství? Respondenti z plně funkčních rodin.

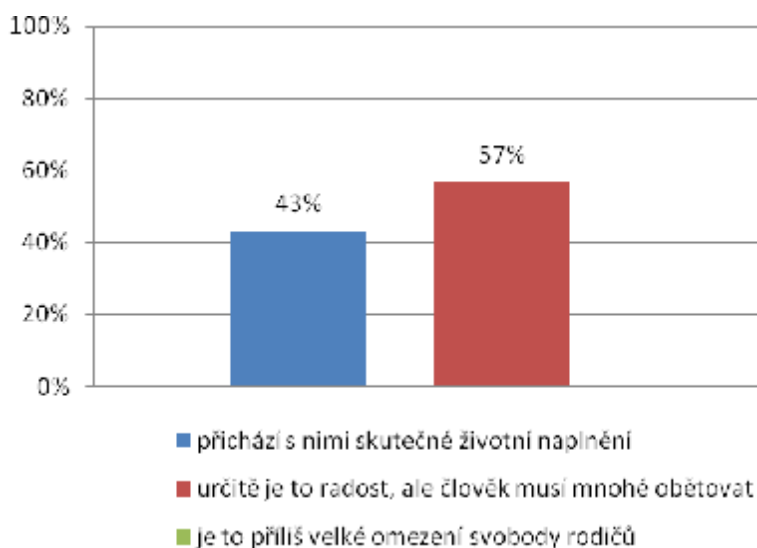
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 11 % považuje narození dítěte za důvod k uzavření sňatku, 80 % dotázaných ve sňatku vidí potvrzení vzájemné lásky, pro 5 % z nich jsou to důvody společenské a ekonomické a 4 % respondentů nepovažuje za důvod k sňatku nic z uvedeného.

Graf 25 - Co je důvodem pro vstup do manželství? Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin

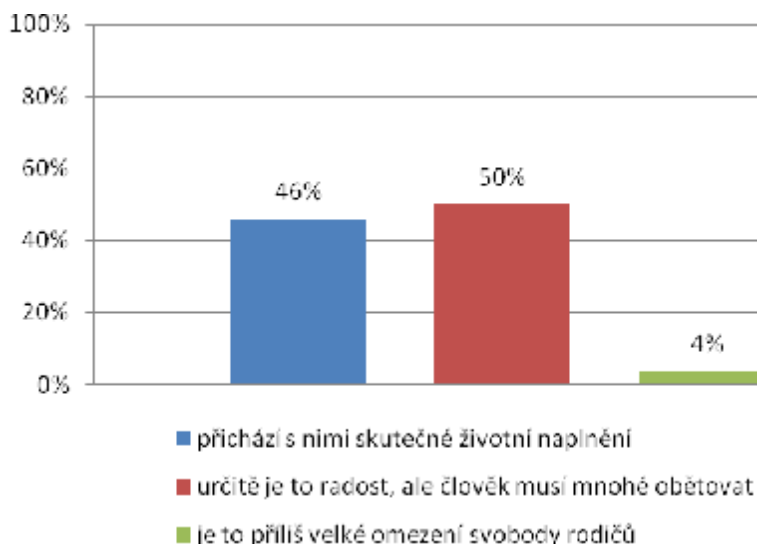
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 19 % považuje narození dítěte za důvod pro vstup do manželství, 62 % dotázaných ve sňatku vidí potvrzení vzájemné lásky a 19 % dotázaných uvedlo společenské a ekonomické důvody. Nikdo z respondentů neoznačil možnost znesnadnění opuštění jednoho partnera druhým.

Graf 26 - Význam dětí pro život člověka. Respondenti z plně funkčních rodin.

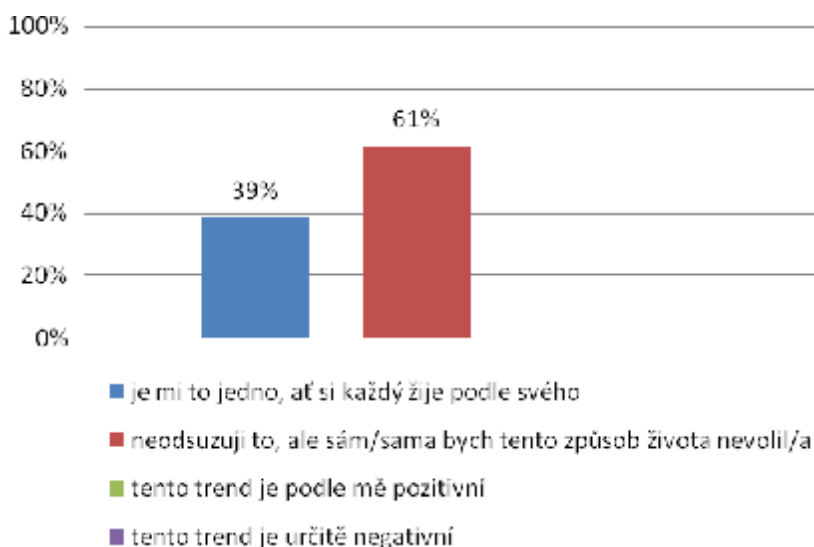
Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) je 43 % z nich přesvědčeno, že s dětmi přichází skutečné životní naplnění, 57 % dotázaných si myslí, že děti jsou radost, ale člověk musí mnohé obětovat. Žádný z respondentů si nemyslí, že by děti znamenaly příliš velké omezení svobody pro rodiče.

Graf 27 - Význam dětí pro život člověka. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin.

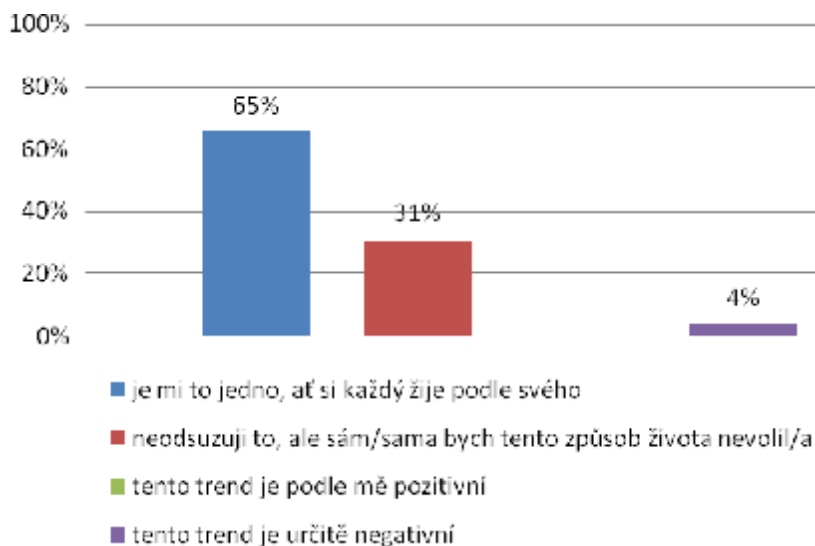
Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) je 46 % z nich přesvědčeno, že s dětmi přichází skutečné životní naplnění, 50 % dotázaných si myslí, že děti jsou radost, ale člověk musí mnohé obětovat. 4 % respondentů má pocit, že děti znamenají příliš velké omezení svobody pro rodiče.

Graf 28 - Názory na takzvané alternativní formy soužití. Respondenti z plně funkčních rodin

Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 39 % uvedlo, že jim nezáleží na tom, jak kdo žije, 61 % respondentů uvedlo, že takové formy soužití neodsuzuje, ale sami by tento způsob života nezvolili. Nikdo z respondentů si nemyslí, že by tento trend byl vyloženě negativní či pozitivní.

Graf 29 - Názory na takzvané alternativní formy soužití. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin

Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 65 % uvedlo, že je jim jedno, jak kdo žije, 31 % respondentů tyto formy soužití neodsuzuje, ale sami by tento způsob života nevolili a 4 % z dotázaných považuje tento trend za negativní.

Tab. 1 - Hierarchie životních hodnot v sestupném pořadí. Respondenti z plně funkčních rodin.

1.	zdraví	71 %
2.	rodina	76 %
3.	partnerská láska	69 %

Z celkového počtu 44 respondentů (100 %) jich 71 % považuje za nejdůležitější životní hodnotu zdraví, dále 76 % respondentů řadí na druhé místo rodinu a 69 % respondentů vybralo partnerskou lásku jako třetí nejdůležitější hodnotu.

Tab. 2 - Hierarchie životních hodnot v sestupném pořadí. Respondenti z dysfunkčních, problémových nebo rozvedených rodin

1.	zdraví	67 %
2.	partnerská láska	58 %
3.	rodina	52 %

Z celkového počtu 26 respondentů (100 %) jich 67 % na první místo žebříčku životních hodnot vybralo zdraví, 58 % dotázaných považuje za druhou nejdůležitější věc ve svém životě partnerskou lásku a jako třetí označilo 52 % respondentů rodinu.

5. Diskuze nad výsledky dotazníkového šetření

Cílem práce bylo zhodnotit význam rodiny pro současného člověka, a zda v tomto případě hraje roli vliv rodiny, ve které člověk vyrůstal. Výzkum byl zaměřen na širokou veřejnost různého věku, pohlaví i vzdělání. Výzkumný soubor tvořilo 70 respondentů. Odpovědi respondentů byly zkoumány z hlediska jejich orientační rodiny. U otázek, které zkoumaly vztah dotázaného k tradiční rodině a jejímu významu, jsem tedy respondenty rozdělila na dvě skupiny.

První skupinou byla ta část respondentů, kteří v dotazníku vyplnili, že se narodili do rodiny úplné, v jejich orientační rodině se nevyskytovaly žádné patologické jevy, nezažili rozvod rodičů a mají pocit, že jejich rodina byla schopna uspokojit jejich potřeby, jakožto potřeby dítěte, v plném rozsahu. Tato skupina byla početnější. Tvořilo ji 44 respondentů. Druhou skupinou byli respondenti, kteří byli z neúplných či později rozvedených rodin nebo uvedli, že se v jejich orientační rodině vyskytovaly patologické jevy a měli pocit, že jejich rodina nezvládla uspokojovat jejich potřeby v plné míře. Tuto skupinu tvořilo 26 respondentů. Dotazník určený široké veřejnosti, měl potvrdit či vyvrátit mnou stanovené hypotézy. Rozdělení do výše popsaných skupin jsem prováděla na základě odpovědí na otázky číslo 4, 5, 6 a 7. K potvrzení hypotézy číslo 1 sloužily otázky 10, 12, 13, 16, 18, 20. K potvrzení hypotéz 2 a 3 sloužily otázky 12, 13, 14, 15, 16, 17, 19. Otázky číslo 1, 2 a 3 byly určeny k identifikaci pohlaví, věku a vzdělání. Otázky 8 a 9 sloužily k určení rodinného stavu respondentů.

První otázkou v dotazníku jsem zjistila pohlaví respondentů. Početnějším vzorkem respondentů byly ženy (56 %) a na dotazník odpovědělo jen o něco méně mužů (44 %). Dále jsem zjišťovala věk respondentů. Věkové skupiny jsou celkem vyrovnané. Nejmenší počet respondentů byl ve věku starším 55 let (jen 13 %), naopak nejvyšší počet odpovídajících byl ve věku 18-25 let (27 %), dále pak 46-55 let (21 %), 36-45 let (20 %) a 26-35 let (19 %). Vzdělání dotázaných je také velmi rozmanité. Nejméně respondentů mělo vzdělání základní (4 %), nejvíce bylo respondentů se středoškolským vzděláním s maturitou (46 %). O další procenta se dělili vysokoškoláci s lidmi se středním vzděláním bez maturity. Těmito otázkami jsem si pro sebe potvrdila různorodost vzorku společnosti, který jsem potřebovala. Další čtyři otázky je zbytečné konkrétně zmiňovat. Byly to otázky, které mi pomohly k rozdělení respondentů do skupin, abych poté mohla vyhodnotit vliv původní rodiny na názory respondentů. Je však třeba zmínit, že první skupina byla mnohem početnější než druhá, a to může bohužel mírně zkreslit výsledek. Dále jsem zjišťovala rodinný stav respondentů. V sezdaném soužití bylo 24 % respondentů a děti již mělo dokonce 43 % respondentů. To

ukazuje, že mnoho z nich založili takzvané neúplné rodiny, či se v průběhu života rozvedli. Je také možné, že někteří žijí v nesezdaném soužití s druhým rodičem dítěte nebo s partnerem novým. To jsem však již svým dotazníkem nezkoumala, ale potvrzuje to tendence západní společnosti, které jsem již popisovala v teoretické části práce.

Další otázka se respondentů ptala, jestli plánují uzavřít sňatek a založit rodinu. K odpovědi byly vyzvány jen ty osoby, které v předchozích otázkách neoznačily možnost, že žijí v sezdaném svazku a že mají již potomky. Od této otázky byli již respondenti rozděleni do skupin podle kvality svých orientačních rodin. Srovnání odpovědí respondentů z rodin plně funkčních (skupina 1) a respondentů z rodin problémových, dysfunkčních či rozvedených (skupina 2), nevykazuje velké odlišnosti. Odpověď „ano“ označilo 56 % respondentů z první skupiny a 55 % respondentů z druhé skupiny. Odpověď „ne“ označilo 28 % respondentů ze skupiny 1 a 20 % respondentů ze skupiny 2. K této otázce mi přišlo vhodné umožnit respondentům označit další možnost, a to možnost „nevím“. Pro ni se pak rozhodlo 16 % respondentů ze skupiny 1 a 25 % respondentů ze skupiny 2. Udivující zde může být poměrně nízké procento lidí, kteří plánují uzavřít sňatek a založit rodinu, a to v obou skupinách. Je však nutné brát zřetel na to, že mezi dotazovanými může být určité procento respondentů (dle věkové kategorie), kteří mohou být rozvedení a další sňatek po předchozí zkušenosti neplánují. Jak jsem čekala, v této otázce se nijak výrazně neprojevuje rozdíl mezi skupinami respondentů.

V další otázce jsem vyzvala dotazované, aby z uvedených možností vybrali funkci rodiny, která je podle jejich názoru nejvýznamnější. (graf 11) V obou skupinách považuje nejvyšší procento respondentů všechny uvedené možnosti za stejně důležité. Respondenti z první skupiny pak ještě často uváděli možnost „ekonomické zajištění členů rodiny“, tato možnost si nezískala ve 2. skupině ani jednoho respondenta. O něco více však označovali možnost „vytvoření stabilního citového zázemí pro všechny členy rodiny“, kterou vybralo o 11 % méně respondentů z 1. skupiny. Zde se tedy již setkáváme s mírně rozdílnou stupnicí hodnot obou zkoumaných skupin. Není divu, že respondenti z rodin, kde vše nefungovalo tak, jak by mělo, mají tendenci cenit více emocionální funkci rodiny, než ekonomicko-zabezpečovací. Dále jsem respondentům předložila dotaz, který se týkal významu rodiny jako instituce. I zde se projevují rozdíly ve skupinách. Nejvíce respondentů v obou skupinách si myslí, že rodina, jako instituce, má svůj kulturní a praktický význam. 11 % respondentů z 2. skupiny označilo možnost, která nabízela, že rodina je instituce zastaralá, omezující svobodu jednotlivce. Tato možnost si nezískala ani jednoho respondenta z 1. skupiny. To je celkem vysoké procento, vzhledem k početnosti vzorku 2. skupiny. Podle mého názoru je

pravděpodobné, že tuto možnost označili právě ti respondenti, kterým chyběli dostatečně milující a pečující rodiče a jejichž rodina měla vážněji narušenou strukturu. Následující otázka zněla: „Umíte si představit šťastný život bez legálního partnerského svazku?“ U této otázky označilo možnost „ano“ 77 % respondentů z 2. skupiny a o 20 % méně respondentů z 1. skupiny. To bych také přisuzovala volnějším přístupu ke klasickým formám rodiny, které podle většiny respondentů z problematických rodin nezaručují dokonalé fungování rodiny.

Tento aspekt je také patrný u následující otázky, kde jsem se respondentů ptala, jaký je jejich názor na rozvod. Že je rozvod vždy nesprávné řešení situace nevybral z kontrolní skupiny 2 ani jeden z respondentů, ale z kontrolní skupiny 1 si to myslí 9 % dotázaných. Velký rozdíl je i u další možnosti, která říká, že jestli se páru již narodily děti, měli by se v každém případě rozvodu vyhnout. Ze skupiny 2 označila tuto možnost jen 4 % dotázaných a ze skupiny 1 celých 16 % dotázaných. Že je rozvod někdy určitě správné rozhodnutí si myslí 84 % lidí z 2. skupiny a 68 % lidí z 1. skupiny. Další dotaz se týkal toho, zda hlavní podmínkou k prožití šťastného dětství je přítomnost obou rodičů v rodině. Zde odpovědělo „ano“ 71 % respondentů patřících do 1. skupiny a to samé si myslí výrazně méně respondentů z 2. skupiny (58 %). Na otázku „Jak vnímáte lidi, kteří nikdy neuzavřeli sňatek“ nebyly odpovědi respondentů v obou skupinách příliš odlišné. Že na tom není nic divného, si myslí v obou skupinách více než 70 % respondentů. To také odpovídá současným trendům západní civilizace. Manželství už dnes není společensky významným atributem, jako tomu bývalo dříve, kdy například žena sňatkem automaticky získala i lepší společenské postavení.

Další otázkou jsem se respondentů ptala, co považují za důvod k sňatku. Zde překvapivě vyšší procento ze skupiny 2 uvedlo možnost „narození dítěte“, celých 19 %. Výrazně více respondentů z 1. skupiny (80 %) označilo možnost „potvrzení vzájemné lásky“, s touto možností pak souhlasilo 62 % respondentů ze skupiny 2. Dále „ekonomické a společenské důvody“ uvedlo 19 % respondentů, pocházejících z problematického rodinného prostředí a tuto možnost označilo jen 5 % lidí z rodin plně funkčních. Tento výsledek mě překvapil. Je však možné, že dotazovaní, které jsem přiřadila do 2. skupiny, nevidí potřebu potvrzovat vzájemnou lásku sňatkem a spíše by je k tomu vedly praktické důvody. Dále jsem se respondentů zeptala, co pro ně znamená mít děti. V této otázce se neprojevily žádné výrazné rozdíly mezi skupinami. Nejvíce respondentů souhlasilo s tím, že mít děti je určitě radost, ale člověk musí mnohé obětovat. To je podle mě názor střízlivý a zastupuje názor současné společnosti, která je zaměřena nejen na rodinný život, ale také na kariérní postup a vlastní seberealizaci. I tak velké procento lidí, necelá polovina, označilo možnost, že „s dětmi

přichází skutečné životní naplnění.“ To ukazuje, že pro společnost zůstává založení rodiny jednou z nejvýznamnějších hodnot. Dále jsem zjišťovala názor respondentů na takzvané alternativní formy soužití. Tady se opět projeví výrazné rozdíly. 65 % respondentů z rodin problematických, bylo pro možnost první, že je jim jedno, jak ostatní lidé žijí. Skoro to samé procento dotázaných z 1. skupiny souhlasilo s možností, která říká „neodsuzuji to, ale sám/sama bych tento způsob života nevolil/a. To potvrzuje, že skupina 2 je více tolerantní k těmto formám soužití, ale ani lidé ze skupiny 1 nejsou vůči tomuto jevu příliš zaujati. Jsem přesvědčena, že výsledky dotazníkového šetření, potvrzují stanovené hypotézy 2 a 3, že lidé, pocházející z rodin neúplných či později rozvedených, dysfunkčních či rodin takových, které nedokázaly uspokojit potřeby dětí v plné míře, jsou shovívavější k jevům, které se odchyľují od kulturně podmíněného tradičního chápání rodiny a naopak lidé, pocházející z rodin plně funkčních, se k těmto tradičním formám rodiny přiklání ve větší míře. V poslední otázce jsem respondenty vyzvala, aby z uvedených možností vybrali 3 životní hodnoty, které považují za nejdůležitější a v sestupném pořadí je zapsali. Na 1. místo obě zkoumané skupiny v nejvyšším procentu uvedly zdraví. Jako další v pořadí byla pro skupinu 1 rodina a pro skupinu 2 to byla partnerská láska. U 2. skupiny ovšem partnerská láska nad rodinou, kterou potom respondenti postavili na 3. místo, zvítězila jen těsně. Rodina byla u skupiny složené z lidí, kteří pocházejí z rodin plně funkčních na 3. místě. Je tedy zřejmé, že spolu s dalšími otázkami, které byly určeny k potvrzení 1. hypotézy, je výsledek takový, že rodina opravdu zůstává jednou z nejvýznamnějších hodnot pro současnou společnost.

6. Závěr

Ve společnosti se dnes často mluví o takzvané „krizi rodiny“. To mě podnítilo k napsání této bakalářské práce. Vzhledem k tomu, že se čím dál větší procento manželství rozpadá, čím dál častěji se děti rodí do rodin neúplných a vůbec obecně mají dnešní děti zkušenosti s nejrůznějšími variantami rodinného života, které děti v minulosti neměli v tak hojné míře, jsem se rozhodla, že prozkoumám tento vliv orientační rodiny na pozdější názory dospělých jedinců. Přesto, že se mi nepodařilo sehnat početně stejné skupiny respondentů z rodin úplných a plně funkčních a respondentů z rodin neúplných, později rozvedených, problémových či dysfunkčních, se předpokládané hypotézy o rozdílnosti názorů v souvislosti s vlivem orientační rodiny potvrdily.

Trend, který započal již v minulém století a s vývojem společnosti se stále posiluje, bude mít jistě silný vliv na celou společnost a i naši nejdůležitější primární skupinu – rodinu. Ale i tak lidé stále ve svých názorech preferují tradiční rodinnou strukturu a rodinu považují za jednu z nejvýznamnějších věcí ve svém životě. Tak, jak se mění naše společnost, se tedy nevyhnutelně mění i naše rodina, ale její význam a smysl se potvrzuje jako těžko nahraditelný i v dnešní době.

7. Seznam použité literatury

1. Dunovský, J. a kol. Sociální pediatrie. vyd. 1. Praha: Grada publishing, 1999. 279 s. ISBN 80-7169-254-9
2. Hamplová, D., Fialová, L., Kučera, M., Vymětalová, S. Představy mladých lidí o manželství a rodičovství. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství. 2000. 163 s. ISBN 80-85850-87-7
3. Hamplová, D., Šalamounová, P., Šamanová, G. Životní cyklus – sociologické a demografické perspektivy. vyd. 1. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 305 s. ISBN 80-7330-082-6
4. Havlík, R., Kořa, J. Sociologie výchovy a školy. Praha: Portál, 2002. 184 s. ISBN 80-7178-635-7.
5. Hartl, P. Hartlová, H. Psychologický slovník. 1. vyd. Praha: Portál, 2000. 776 s. ISBN 80-7178-303-x
6. Langmeier, J., Krejčířová, D. Vývojová psychologie. Praha: Grada publishing, 1998. 343 s. ISBN 80-7169-195-x
7. Maříková, H. Proměny současné české rodiny. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. 170 s. ISBN 80-85850-93-1
8. Matoušek, O., Rodina jako instituce a vztahová síť, 1. vyd., Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 124 s. ISBN 80-901424-7-8
9. Matějček, Z., Dytrych, Z. Krizové situace v rodině očima dítěte. vyd. 1. Praha: Grada publishing, 2002. 128 s. ISBN 80-247-0332-7
10. Matějček, Z., Dytrych, Z. Děti, rodina a stres. vyd. 1. Praha: Galén, 1994. 214 s. ISBN 80-85824-06-X
11. Matějček, Z., Pokorná, M. Radosti a starosti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk. vyd. 1. Jihočany: H&H, 1998. 205 s. ISBN 80-86022-21-8
12. Možný, I. Česká společnost. Praha: Portál, 2002. 208 s. ISBN 80-7178-624-1.
13. Možný, I. Rodina a společnost. Praha: Sociologické nakladatelství, 2006. 312 s. ISBN 80-86429-58-x
14. Možný, I. Sociologie rodiny. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 250 s. ISBN 80-85850-75-3
15. Matějček, Z. Rodiče a děti. vyd. 1. Praha: Avicentrum, 1986. 336 s.
16. Říčan, P. Cesta životem. 2. vyd. Praha: Portál, 2004. 392 s. ISBN 80-7178-829-5.
17. Sirovátka, T., et al. Rodina, zaměstnání a sociální politika. vyd. 1. Brno: Albert, 2006. 280 s. ISBN 80-7326-104-9

18. Smith, H. Děti a rozvod. vyd. 1. Praha: Portál, 2004. 184 s. ISBN 80-7178-906-2
19. Sobotková, I. Psychologie rodiny. Praha: Portál, 2001. 173 s. ISBN 80-7178-559-8
20. Večeřa, M. Sociální stát - východiska a přístupy. vyd. 1. Praha: Sociologické nakladatelství, 1993. 103 s. ISBN 80-901424-6-X

Internetové zdroje

21. Dudová, D., Vohlídalová, M. Rodina a rodičovství v individualizované společnosti.[on line]. [cit 2009-06-07]. dostupné z:
<<http://www.genderonline.cz/view.php?cisloclanku=2005112901>>
22. Obyvatelstvo, rodiny a domácnosti. Český statistický úřad. [on line]. [cit 2009-08-14] dostupné z : <http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/gender_obyvatelstvo>
23. Opatrný, A. Manželé v různých etapách života. [on line]. [cit 2009-07-05]. dostupné z:
<<http://www.manzelstvi.cz/Manzele-v-ruznych-etapach-zivota/takzvany-zivotni-rodiny-cyklus.html>>
24. Slučitelnost profesních a rodičovských rolí. Ministerstvo práce a sociálních věcí. [on line]. [cit 2009-06-07]. dostupné z: < <http://www.noviny-mpsv.cz/cs/4>>
25. Vališ, Z. Češi zatím díky porodnosti nevymírají. [on line]. [cit 2009-08-14]. Dostupné z <http://www.radio.cz/cz/clanek/114282>

8. Přílohy

1. Dotazník pro širokou veřejnost

Příloha č. 1 Dotazník pro širokou veřejnost

Dobrý den,

Jmenuji se Irena Kardová, jsem ze 3. ročníku bakalářského studia oboru Sociální pedagogika na Karlově Univerzitě v Praze a provádím dotazníkové šetření na téma **Rodina a její význam pro současnou společnost**.

Předkládám Vám dotazník, který je anonymní a bude sloužit jen k výzkumným účelům v rámci mé bakalářské práce. Předem velice děkuji za jeho vyplnění.

Označte vždy jednu odpověď.

1. Uveďte prosím Vaše pohlaví:

- a) Muž
- b) Žena

2. Kolik Vám je let?

- a) 18-25
- b) 26-35
- c) 36-45
- d) 46-55
- e) 56 a více

3) Jaké je Vaše vzdělání?

- a) Základní
- b) Středoškolské bez maturity
- c) Středoškolské s maturitou
- d) Vyšší odborné vzdělání (či jste v současné době studentem/studentkou)
- e) Vysokoškolské (či jste v současné době studentem/studentkou)

4) Z jaké orientační rodiny pocházíte? (to znamená rodina, do které jste se narodili)

- a) Úplná rodina (oba rodiče byli v rodině trvale přítomni)

- b) Neúplná rodina (jeden z rodičů trvale chyběl)
- c) Neústavní výchova bez rodičů (pěstounská péče nebo adopce)
- d) Ústavní výchova

5) Vyskytovaly se ve vaší orientační rodině nějaké patologické jevy, například domácí násilí, alkoholismus či drogová závislost, týrání, zanedbávání, sexuální zneužívání, gamblerství..

- a) Ano
- b) Ne

6) Myslíte si, že vaši rodiče dokázali uspokojovat Vaše potřeby, jakožto potřeby dítěte, v plné míře? To znamená nejen zabezpečení základních životních potřeb, ale také snaha o rozvíjení Vašich schopností a zájmů a vybudování zázemí, kde jste měli pocit bezpečí a jistoty.

- a) Ano
- b) Ne

7) Zažili jste rozvod rodičů?

- a) Ano
- b) Ne

8) Momentálně žijete:

- a) Bez partnera
- b) V nesezdaném soužití s partnerem
- c) Partnera máte, ale nežijete spolu
- d) V sezdaném soužití

9) Máte děti?

- a) Ano
- b) Ne

Pokud jste u otázky číslo 8 označili možnost d) a u otázky číslo 9 označili možnost a) můžete následující otázku (10) přeskočit.

10) Plánujete uzavřít sňatek a založit rodinu?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

11) Z uvedených možností, týkajících se základních funkcí rodiny, označte prosím tu, která je pro Vás nejzásadnější:

- a) Zplození a výchování dětí
- b) Ekonomické zajištění členů rodiny
- c) Vytvoření stabilního citového zázemí pro všechny členy rodiny
- d) Všechny výše uvedené možnosti jsou stejně důležité
- e) Jiná (uveďte).....

12) Rodina je pro Vás instituce:

- a) Posvátná
- b) Zastaralá, omezující svobodu jednotlivce
- c) Má svůj kulturní a praktický význam

13) Umíte si představit šťastný život bez legálního partnerského svazku?

- a) Ano
- b) Ne
- c) Nevím

14) Co si myslíte o rozvodech?

- a) Vždy nesprávné řešení situace
- b) Jestliže se páru již narodily děti, měli by se v každém případě rozvodu vyhnout, jinak je to jedno
- c) Někdy určitě správné rozhodnutí

d) Nevím

15) Myslíte si, že hlavní podmínkou prožití šťastného dětství je pro dítě přítomnost otce i matky v rodině?

a) Ano

b) Ne

c) Nevím

16) Jak vnímáte lidi, co nikdy neuzavřeli sňatek?

a) Není na tom nic divného

b) Musí být zvláštní

c) Nevím

17) Co je pro Vás důvodem k uzavření sňatku?

a) Narození dítěte

b) Potvrzení vzájemné lásky

c) Ekonomické a společenské důvody

d) Znesnadnění opuštění jednoho partnera druhým

c) Nic

18) Co pro Vás znamená mít děti

a) Přichází s nimi skutečné životní naplnění

b) Určitě je to radost, ale člověk musí mnohé obětovat

c) Je to příliš velké omezení svobody rodičů

19) Jaký je Váš názor na takzvané alternativní formy soužití, jakožto současný rostoucí trend? (nesezdané páry, rodinný život v komunitě, svobodné matky, které se nechtějí vázat trvalým vztahem k muži, rodičovství v pozdějším věku, homosexuální partnerství..)

a) Je mi to jedno, ať si každý žije podle svého

b) Neodsuzuji to, ale sám/sama bych tento způsob života nevolil/a

c) Tento trend je podle mě pozitivní

d) Tento trend je určitě negativní

20) Vyberte prosím z následujících životních hodnot tři, pro Vás nejdůležitější, a seřad'te je sestupně za sebou (to znamená, že první je ta úplně nejdůležitější).

kvalitní vzdělání, náboženství, úspěch v zaměstnání, partnerská láska, pomoc druhým, manželství, bohatství, společenská angažovanost, rodina, zdraví, uznání, záliby, seberealizace

1.....

2.....

3.....